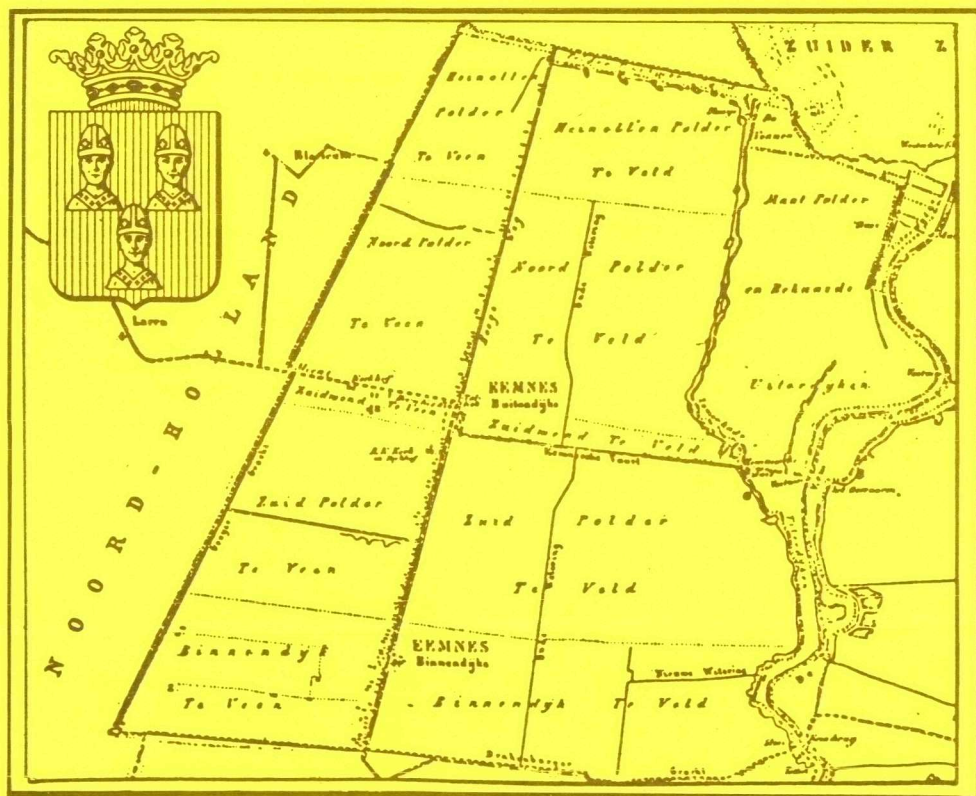

Historische Kring Eemnes

1992-3

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased by 1.5 million (1990–1999) and is projected to increase by a further 1.5 million by 2010 (Office of National Statistics 2000). The number of people aged 65 and over who are living alone has increased from 1.1 million in 1990 to 1.5 million in 1999 (Office of National Statistics 2000). The number of people aged 65 and over who are living alone is projected to increase to 2.1 million by 2010 (Office of National Statistics 2000).

There is a growing awareness of the need to address the needs of older people living alone. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority.

The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority.

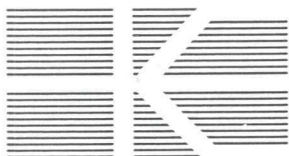
The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority.

The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority.

The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority.

The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority. The Department of Health (2000) has identified the need to address the needs of older people living alone as a priority.

Historische Kring Eemnes

oktober 1992, jaargang 14 nr 3

verschijnt viermaal per jaar

Bestuur:

Voorzitter	T. Roodhart	Laarderweg 12
Vice-voorzitter:	H. v. Hees	Kerkstraat 15
Secretaris:	H. Nobbe	Braadkamp 3
Penningmeester:	F. Mol	Singel 11, 1261 KP Blaricum

Leden:

B. v. Raaij	Zaadkorrel 23
R. Ruizendaal	Laarderweg 31
S. v. Wieren	Pijlenkamp 6

kontributie H.K.E. f 20,-- per jaar

Voor leden buiten Eemnes f 2,50

porti bijbetalen

ABN-Amro-bank Eemnes

nr. 45.89.86.577

Girorekening nr. 2080362

Losse nummers kwartaalboekje f 6.00

Ledenadm., adres-
wijzigingen en
verkoop losse
nummers

B. van Wijk-Blom, Raadhuislaan 39,
tel. 14689

Redactie:

B. van Raaij tel. 86594
H.H.M. van Roij tel. 12531

Type-werk en Correctie: M. Achthoven, B. van Wijk

Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen
is slechts toegestaan na toestemming van de redac-
tie.

Doel van de vereniging is bevordering van de kennis
van- en de belangstelling voor de geschiedenis in
algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met
aansluitend gebied, in het bijzonder.

Inhoud

De oudheidkamer	139
De tuinen van Eemlust	140
Tomatuva	144
Henk van Hees	
De muts van mevrouw Suijk	146
Alie Klap en Livia Lankreijer	
Eemnes Binnen- en Buitendijks	148
M. Mijnsen-Dutilh	
Wie weet er meer van ?	165
Een Belg in Eemnes	
Henk van Hees	
Activiteiten	167
Het geslacht Wiggerts uit Eemnes	167
Bertus Wiggerts	
Inspecteur Wijnbeek bezoekt Eemnes	186
Jan Out	
In onze serie: Oude Eemnesser....	188
Henriët Liscaljet	
Wie kent ze nog?	197
Eemnesser Fanfarecorps "De Eendracht"	
Henk van Hees	
Werkgroepen	199
Contact gezocht	200
Kemphanen in de Eemnesser Polder	
Marc van Houten	
Schenkingen H.K.E.	201
Wie doet er mee? Wie weet er van?	202

Van de redactie

De copy voor het volgende H.K.E.- kwartaalboekje
willen wij graag ontvangen voor 15 november 1992

Historische vereniging Eemnes krijgt onderdak

De oudheidkamer

Zoals u in de pers hebt kunnen lezen is de sleutel van de oude brandweerkazerne, nu oudheidkamer, door de wethouder mevrouw L. Lankreijer overhandigd aan onze voorzitter T. Roodhart.

De verbouwing is door de aannemer geklaard. Nu moeten we zelf aan de slag. Schoonmaken en het binnenwerk afwerken is nu het eerst aan de orde.

Het bestuur gaat twee werkgroepen formeren nl.: een technische werkgroep, deze werkgroep gaat zorgen voor de binnenaferking van de oudheidkamer. Dit omvat o.a. schilderen, timmeren, tentoonstellingverlichting aanbrengen, kortweg al het technisch gebeuren.

De tweede werkgroep beheer Oudheidkamer gaat bekijken hoe de oudheidkamer als tentoonstellingsruimte het beste kan worden benut. Adviezen hierover kunnen we krijgen van de museumconsulente van de provincie Utrecht, mevrouw Jordans. Ook zal deze werkgroep het gebruik in de toekomst gaan begeleiden. Leden, die denken een bepaalde inbreng te kunnen leveren en die willen deelnemen aan één van de werkgroepen kunnen zich opgeven bij:
H. Nobbe, Braadkamp 3, tel. 12207.

Uw medewerking zien we graag tegemoet.

Het bestuur.

De tuinen van Eemlust

De vroegere buitenplaats "Eemlust" in Eemnes, waarvan een afbeelding van het huis en theekoepeltje pas onlangs op een door het Amersfoortse museum "Flehite" aangekocht drinkglas aan ons bekend werd, had prachtige tuinen.

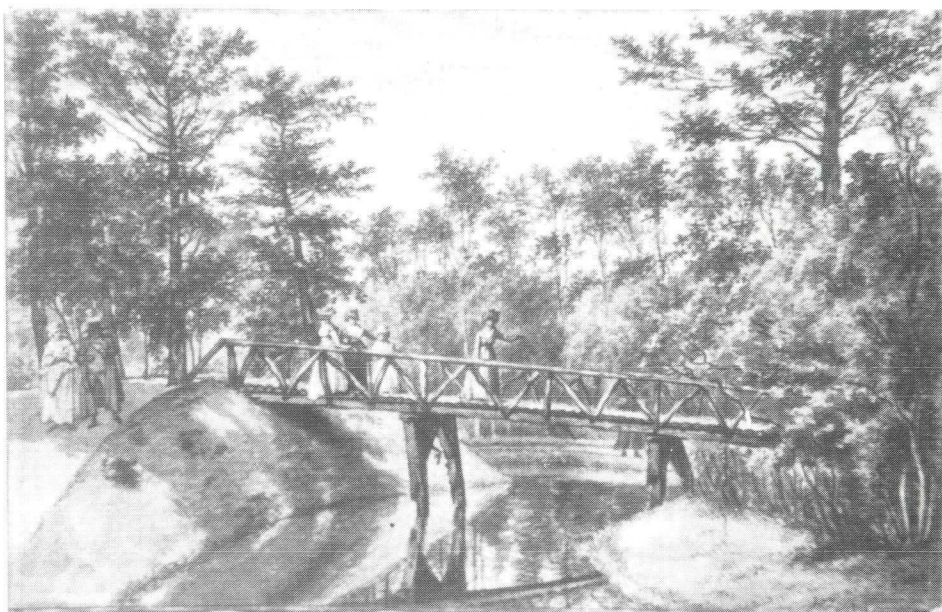
De tuin voor het huis, te zien op het glas, was aangelegd in Franse stijl. Buxushaagjes omzoomden strak geometrische patronen, zoals we nu nog o.a. in de tuin van "Het Loo" kunnen bewonderen. De tuin achter het huis zag er heel anders uit. Er bestaat een aantal prenten, dat dit aan ons toont. Hier werd de Engelse landschapsstijl toegepast, met waterpartijen, zichtassen en glooiingen. Hier is "Groeneveld" een fraai voorbeeld van!

Een van die afbeeldingen bevindt zich in de collectie Six te Amsterdam en is vervaardigd door W. Horstink (1765-1815 te Haarlem). Deze tekening toont ons de tuin met een waterpartij en links een schuin oplopend bruggetje.

Interessant zijn de erop afgebeelde personen. Op de voorgrond een ouder en een jonger meisje en op het rondlopend pad dachter een echtpaar met drie jongens. Dat is leuk! Een tekening in het "Album Amicorum"

afbeelding 1

afbeelding 2

van Eemlust, dat onlangs aan Flehite werd geschonken, toont diezelfde 5 kinderen. Deze tekening, die ik maar "Houtzagen op het achtererf" heb genoemd, is een tafereeltje, dat vermoedelijk niet op Eemlust is gesitueerd, maar op het buitenhuis "Berg en Eemzicht". [afbeelding 1]

Eigenlijk was dit buitenhuis niet meer dan een boerderij met verblijfsruimten, vlak naar Eemlust gelegen. Het staat er nog (Wakkerendijk 66) en was in het bezit van de familie Crommelin, die ook Eemlust bezat!

Het echtpaar Crommelin-Gerlings (Jacob met Anna), dat op de tekening van Horstink afgebeeld staat, had vijf kinderen. Op de tekening van een onbekende maker in het familiealbum staan alleen hun kinderen: Petronella, geboren in 1764 en 20 jaar later in Eemnes getrouwd, de broers Pieter, Herman en Jacob en het jongste kind Wilhelmina, in 1770 geboren en eveneens in Eemnes getrouwd (1798).

Voor de Eemnesser historie is het interessant te weten, dat zoon Herman na de komst van de Fransen de eerste gekozen schout van Eemnes was!

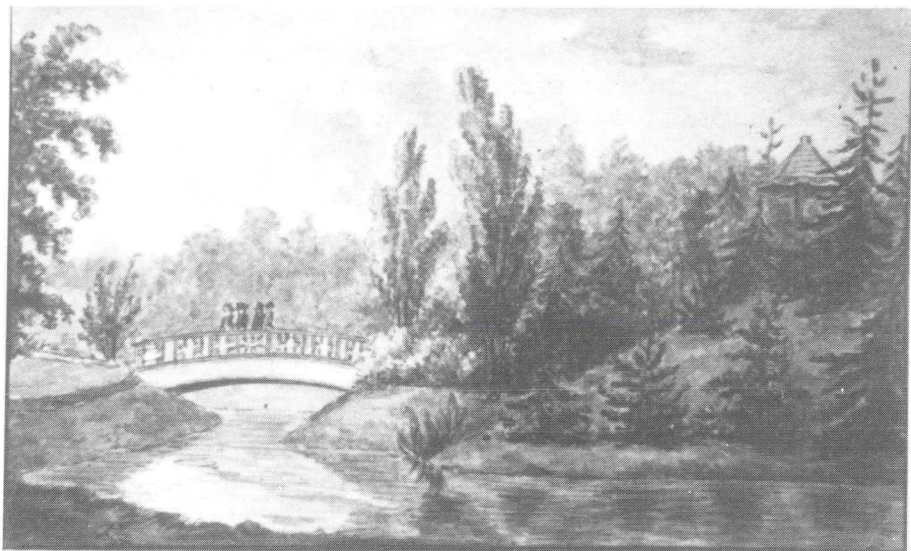
Als we ervan uitgaan, dat alle kinderen op de tekening nog thuis woonden, dan moet deze (en ook de tekening van Horstink) uiterlijk in 1784 zijn vervaardigd.

Een andere tekening in het "Album Amicorum" is interessant vanwege de persoon die hem maakte: Wijbrand Hendriks uit Haarlem (1744-1831). [afbeelding 2]

Opmerkelijk is, dat deze kunstenaar de leermeester is geweest van genoemde W. Horstink. Werden ze soms beiden tijdens een zomer te logeren gevraagd op het buiten?

De tekening van Hendriks, die als schilder van behangpapier, maar ook als vervaardiger van landschappen en stillevens en als portrettist bekendheid kreeg, vertoont weer een "Engelse tuin". Een waterpartij met schuin oplopend "boomstam-bruggetje", waar vier dames op staan. Een wijst naar een man op de achtergrond, terwijl een ouder echtpaar (de heer en mevrouw Crommelin?) toekijkt.

Een andere tekening in het album, gemaakt door Jeanette Gallien in augustus 1796, laat een boogbruggetje

afbeelding 3

afbeelding 4

boven de waterpartij zien. [afbeelding 3]

Er lopen 4 personen op, die kennelijk zojuist een bezoek hebben gebracht aan het prieeltje (in de vorm van een parasol) op de uitzichtsheuvel rechts.

Andere afbeeldingen in het album, variërend van romantische tafereeltjes met de liefdesgod Amor en de geliefde ruine, aangevuld met wat rijmelarijen zijn typisch bedankjes van logeergasten op het buiten. Een tekening valt echter nog op. Deze is gemaakt door F. Gay in 1803 en zou met enige fantasie gesitueerd kunnen worden nabij de Wakkerendijk, kijkend in de richting Baarn. [afbeelding 4]

De molen op de achtergrond zou dan de "Santvoortse" molen kunnen zijn. Gay maakte dan wel een onnauwkeurige impressie van de werkelijkheid!

Het is leuk te gissen en soms ook de prent te herkennen. Wellicht is hiermee weer een tipje van de sluier opgelicht van de nog weinig bekende geschiedenis van de Eemnesser buitenplaatsen.

Jan Out.

Tomatuva

Op de diavoorstelling van maart jl. vertoonde ik een dia van de vroegere Fruitrestauratie "Tomatuva" aan de Rijksweg 1.

Bij veel toeschouwers bracht deze dia heel goede herinneringen naar boven. Eén van hen riep vanuit de zaal spontaan: "Kunnen jullie die niet afdrukken in het boekje van de Historische Kring?" Natuurlijk willen we hierbij aan dit verzoek graag voldoen.

Mochten er lezers zijn die nog andere foto's of souvenirs van het "Tomatuva" van de heer Pot hebben, dan houden we ons aanbevolen!

Henk van Hees,
Kerkstraat 15
3755 CK Eemnes
02153-89849

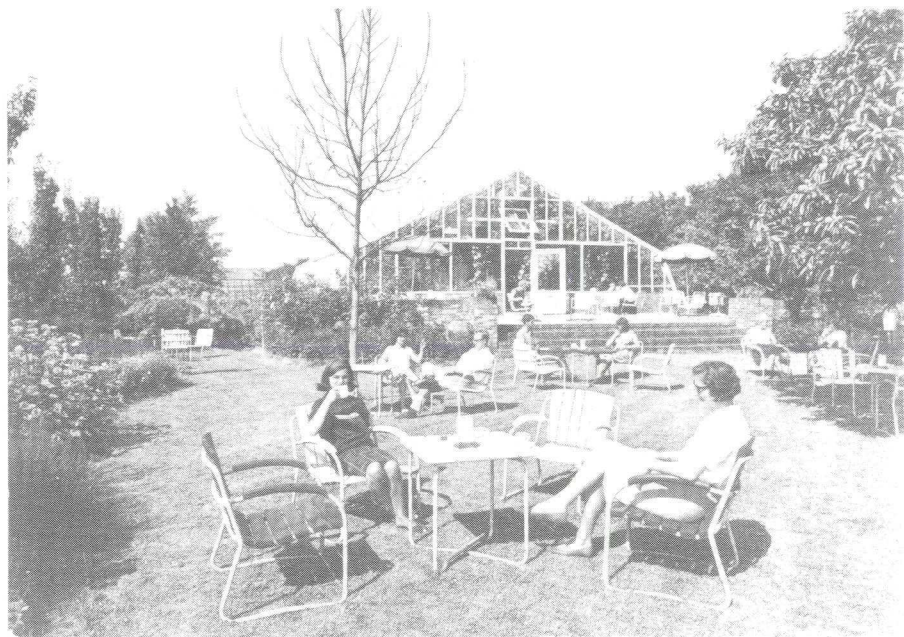

Landgoed Eemnes

De Fruitrestaurant "Tomatuvu" langs de Rijksweg nabij "De Witte Bergen". Afgebroken ten behoeve van de constructie van het knooppunt Eemnes (Rijksweg A-1 en A-27)

Fruitrestaurantie Tomatuva

De muts van mevrouw Suijk.

Wie rond 1870 cafe 't Zwaantje aan het eind van de Wakkerendijk bezocht kwam daar de vrouw van de foto tegen als waardin. De cornetmuts, die zij draagt, is van een in Eemnes niet veel voorkomend model. Hij bestaat uit een kapje met langs de voorkant een strak gepijpte strook en langs de onderkant een vrij korte los geplooid kanten staart. Aan de keelband te zien wordt er een los linttuigje overheen gedragen.

Als enig sieraad wordt er een broche bij gedragen. Dit type muts wordt rond 1870 in grote delen van het land gedragen, van Drente tot Rotterdam. Het is oorspronkelijk een burgerdracht geweest, langzamerhand in zwang geraakt als streekdracht. In de loop der tijd zijn er plaatselijke verschillen ontstaan; de voorstrook werd dan smaller of breder en de onderstrook langer, al dan niet stijf geplooid.

Misschien was deze dracht in Driel, de geboorteplaats

van mevrouw Suijk, wat algemener dan bij ons; ze heeft tenslotte maar 7 jaar in Eemnes gewoond.

Alie Klap en Livia Lankreijer

Foto rond 1875 van Antonia, Cornelia Huibers, geboren 31-03-1834 te Driel, gestorven 14-02-1915 te Baarn. Zij was gehuwd met Steven Suik, geboren 01-07-1825 te Eemnes, gestorven 20-02-1901 te Baarn. Ze woonde van 1869 tot 1876 in Eemnes, Wakkerendijk 250.

Eemnes Binnen- en Buitendijks

In de vroege middeleeuwen, toen de Zuiderzee nog niet was uitgegroeid tot zijn latere gevaarlijke omvang, begon geleidelijk aan vanuit het zuiden de ontginning van het moerassige land aan weerszijden van de Eem. Het oorspronkelijke Ema of Ter Eem werd gesticht op de oostelijke rivieroever. Daar werd de Eembrug gelegd en het kasteel Huis ter Eem gebouwd. Er tegenover op de westoever lag het dorp Emenesse of Ter Eem de Westzijde, later na de verplaatsing westwaarts Binnendijk genoemd in tegenstelling tot het in 1339 gestichte Eemnes Buitendijks. Een lage waterkering, de Zuidwend, beschermde het ontgonnen gebied op de "nessen", de wat hoger gelegen aangeslibde landtongen langs de rivier. Zuidwend of zijdewinde betekent dijk langs de zijkant van een polder. Hier woonden de Eemnessers.

De ontginning bestond uit langgerekte stroken grond, erven genoemd, gescheiden door west-oost lopende afwateringssloten naar de Eem. De erven werden steeds verder naar het westen en noorden uitgebreid. Daarbij stuitte men op de inwoners van het Gooi, die ook aanspraak maakten op de grond. De grens tussen Holland en het Sticht Utrecht lag toen op de plaats van de latere Wakkerendijk. In 1339 werd bij een scheidsrechterlijke uitspraak een gedeelte van het veen aan de Hollandse zijde van die grens of "ree" toegewezen aan de Eemnessers onder schadeloosstelling voor de Gooiers. De Eemnessers mochten hun erven in westelijke richting verlengen, waarbij zij de grond in Oost-Holland aan de westzijde van de ree in erfpacht kregen van de graaf van Holland, mits zij zich ook aan die zijde van de grens onder Hollandse soevereiniteit vestigden. Zo kwamen zij "buiten dijks", namelijk buiten de Zuidwend, te wonen. De graaf beoogde waarschijnlijk hiermee de erven aan de Stichtse zijde tot aan de Eem onder zijn gezag te krijgen.

De bisschop van Utrecht kon dit natuurlijk niet over zijn kant laten gaan. Omstreeks 1348 veroverde hij Oost-Holland en verwoestte de jonge Buitendijkse
148- HK

nederzetting. De Eemnessers keerden echter niet terug naar hun oude woonplaats. Om hen aan zich te binden, verleende de bisschop het herbouwde Eemnes (Buitendijks) in 1352 stadsrecht en het recht een eigen kerk (de Sint Nicolaaskerk) te stichten op de plaats van de in 1348 verwoeste Oost-Hollandse kerk. Dat verhinderde de inwoners echter niet in de volgende Hollands-Stichtse oorlog toch weer de zijde van de graaf te kiezen. De bisschop won evenwel opnieuw en in 1357 moesten de Eemnessers o.a. beloven voortaan de bisschop trouw te blijven en niet (meer) zonder zijn toestemming buiten het Sticht te gaan wonen, tenzij noodgedwongen. Sindsdien hebben zij zich daaraan gehouden.

De Wakkerendijk.

Doordat de Zuiderzeevloeden steeds gevaarlijker werden, moesten de Buitendijkers hun huizen daartegen beter beschermen. Zij legden daartoe een dijk aan op de vroegere ree of grens, de Wackerswech, en bouwden hun hofsteden daarachter aan de westzijde. De naam Wackerswech heeft waarschijnlijk niet te maken met wakerdijk, maar met "wack", dat nat of dras betekent. De inwoners van Eemnes spraken tot in de eerste helft van deze eeuw overigens niet van Wakkerendijk, maar van dorpsdijk of Hoge- en Neerweg. Vóór het gereedkomen van de Afsluitdijk bestond de dorpsdijk namelijk uit twee gedeelten, een hoge dijk aan de oorstzijde, bedoeld als waterkering, en een wat lagere dijk aan de westzijde, dienend als rijweg. De (onverharde) wegen lagen vroeger namelijk zo mogelijk op of tegen een dijk, omdat zij anders bij slecht weer, zeker in het drassige Eemland, zeer snel onbegaanbaar werden.

Nadat de dijk op de Wackerswech in het oude zuidelijke gedeelte van Eemnes was doorgetrokken, vestigden de Binnendijkse boeren zich ook op hun erven aan de westzijde daarvan en zo onstonden bestuurlijk twee "steden", Binnendijk en Eemnes (Buitendijks), die feitelijk één langgerekt dijkdorp vormden. Te veen,

aan de westzijde, lagen de bouwlanden, te veld aan de oostzijde de wei- en hooilanden, die 's winters zeer regelmatig onderliepen. Het water liet daarbij een laagje slib achter als natuurlijke bemesting. Waarschijnlijk kwamen de vloed en in het begin van de 15e eeuw nog niet zo hoog, want de Binnendijkse Sint Pieterskerk of het Dikke Torentje werd in 1439 gesticht aan de oostzijde van de dorpsdijk. De dreiging van de zee nam echter met de tijd toe en de vloed en zetten steeds vaker ook 's zomers, als het vee in de weilanden was, de polder blank.

Om dit te verhinderen werd vermoedelijk omstreeks 1400 de Zomerdijk aangelegd, bedoeld (zoals de naam al zegt) om de zomervloed en te keren. 's Winters was het water welkom vanwege het slib, mits de vloed niet zo hoog kwam, dat de Hoge weg gevaar liep. Zelfs zette men wel 's winters de sluizen open om het zeewater in te laten. De eigenaren van de erven waren verplicht de dijkvakken van de dorpsdijk grenzend aan hun land te onderhouden. Het dorpsbestuur of gerecht voerde de schouw om erop toe te zien, dat het onderhoudswerk behoorlijk werd uitgevoerd. Doorbraken in de Hoge- en Neerweg kwamen zelden voor, maar als zich zoiets voordeed, waren de gevolgen rampzalig, zoals in 1702, toen door twee opeenvolgende stormvloed en in maart en april in beide dorpen 33 huizen volledig verwoest werden en 160 andere beschadigd. Op verschillende plaatsen waren grote gaten in de dijk geslagen o.a. aan de zuidzijde van de Vaart. Omdat de vloed en steeds hoger werden, werd de dorpsdijk in de loop van de 18e eeuw geleidelijk verder verhoogd en verzaamd. Niettemin stond het water bij de stormvloed van 14/15 november 1775 tot nog geen 2 voet onder de kruin van de dijk. De bewoners van de huizen aan de oostzijde waren gevlucht en in de kerk van Binnendijk reikte het water tot aan de kap van de preekstoel!

Na de Franse tijd ging het schouwrecht op de dorpsdijk over op het waterschapsbestuur, de geëmmiteerde geërfden van (het inmiddels tot één gemeente

samen gevoegde) Eemnes, maar de onderhoudsplicht bleef op de aangelande geërfden rusten. Ten gevolge hiervan was de dijk niet overal gelijk van hoogte. In het laatste kwart van de 19e eeuw varieerde die hoogte van 3 m tot 3.30 m boven Amsterdams peil. De stormvloed van februari 1877 bereikte echter een hoogte van bijna 3 m boven A.P. (de straatweg bij hotel Groenveld stond onder water!) Daarna werd de dijk op aandringen van het provinciaal bestuur verhoogd tot 3.50 m boven A.P.

Dit bleek evenwel nog niet voldoende bij de ongekend zware vloed van 13/14 januari 1916, toen het water over de dijk liep. Aan het eind van Eemnes, waar de Hoge weg aansloot aan de Veen- en Meendijk, viel een doorbraak en de polder te veen liep grotendeels onder. Op de oostelijke Eemoever werden eveneens alle polders overstroomd door 17 doorbraken in de Eemlandse- en Slaagse dijken en 3 in de Grebbeliniedijk onder Hoogland. Ook in Noord-Holland en Gelderland kwamen talrijke polders onder water te staan. Deze stormvloed was doorslaggevend voor het besluit, na een discussie van tientallen jaren, om de Afsluitdijk aan te leggen. Na het gereedkomen daarvan in 1932 bestond er geen overstromingsgevaar meer. De Hoge weg werd weer afgegraven tot het niveau van de rijweg (2 m boven N.A.P.) en op de plaats ervan werd in 1953 het fietspad aangelegd.

Wegen in de polder te Veld

Door de afgraving was het niet meer nodig om, zoals eeuwenlang gebruikelijk was geweest, in het voorjaar de Hoge weg op verschillende plaatsen te doorgraven om mennegaten of doorritten te verkrijgen, die vanuit de hofsteden toegang gaven tot de weilanden te Veld. Deze mennegaten moesten in het najaar geleidelijk weer worden opgevuld. Half november moest de dijk in afwachting van de wintervloeden weer geheel gesloten zijn.

Door de langgerekte, smalle vorm van de percelen was

het voor de landgebruikers in het (gezien van de Hoge weg) achterste deel van de polder bij de Zomerdijk en in de Maatpolder ten oosten daarvan moeilijk om in hun land te komen. Vóór 1930 waren er geen wegen in de polder behalve de steeg langs de vaart naar de sluis. Door de steeds terugkerende overstromingen zouden aanleg en onderhoud daarvan zo niet onmogelijk, dan toch veel te kostbaar zijn geweest. Van oudsher hadden daarom de gebruikers van de achterste kampen en van de maatlanden onder bepaalde voorwaarden recht van overweg over de voorliggende percelen.

Bij het intensievere gebruik van de landerijen in deze eeuw voldeed dit systeem niet meer. Daarom nam het waterschap Eemnes, toen het overstromingsgevaar na 1932 was geweken, het initiatief tot wegeaanleg in de Noordpolder te veld. Met veel moeite werd de benodigde grond verworven en in 1935 waren de verharde we-

Hooibouw in de Eemnesser polder + 1960. Boven op het hooi: Jan van den Hoven naast de wagen: Jan Rigter

gen in Cors Rijkse erf en in Volkersef, op de Zomerdijk en langs de Noordmiddenwetering gereed. Hieruit kwam weer de behoefte voort aan een betere ontwatering en landindeling en nog meer wegen, die leidde tot de ruilverkaveling Eemnes in de jaren 1939-1941.

De Zomerdijk

De waaien in de Zomerdijk zijn overblijfsels van dijkdoorbraken uit de tijd, dat de Zuiderzee nog in open verbinding stond met de Noordzee en dat zich bijna elk jaar wel een stormvloed voordeed, waardoor de polders te veld van Eemnes en Bunschoten onderliepen. Bij aanhoudende noordwesterstorm werd dan namelijk het zeewater de Zuiderzee in gedreven. Die kon de enorme watertoevloed echter niet verwerken, want het zuidelijk deel was door de eeuwenlange slibafzetting door uitmondende rivieren zoals de IJssel en de Eem, over een groot oppervlak vrij ondiep. Die ondiepe gedeelten vormen thans de IJsselmeerpolders. Het stormvloedwater moest evenwel ergens een uitweg vinden: het liep de al genoemde rivieren op en overstroemde de gronden daarlangs, die over een grote uitgestrektheid maar nauwelijks boven de zeespiegel lagen. Zo kon de stand van de Eem tot bij Amersfoort soms tot enkele meters boven het normale peil stijgen. Geen wonder dat in vroeger tijd de dijken langs de Eem werden beschouwd als zeedijken!

Dit proces werd in de loop der eeuwen een steeds ernstiger bedreiging. Enerzijds sletten de zeegaten in het noorden uit, zodat steeds meer water bij noordwesterstorm door de grotere toegang de Zuiderzee in vloeiده. Anderzijds nam de ondiepte in het zuiden steeds verder toe. Al in de 17e eeuw werd dan ook geconstateerd, dat de zeegaten steeds groter en de watervloeden steeds langer en hoger werden. Daardoor ging ook land verloren langs de Zuiderzeekust. Het Raboes in het noorden van de Maatpolder is oorspronkelijk veel groter geweest.

De bewoners van de streek antwoordden op deze ontwikkeling met dijkaanleg. In de 14e eeuw verlegden zij hun

woonplaatsen van bij de rivier naar achter de dorpsdijk. een heel eind landinwaarts. Niet lang daarna legden zij de Zomerdijk aan om hun weilanden en vee tegen zomervloeden te beschermen. Eind 16e eeuw werd er ook een kade gelegd voor de maatlanden ten noorden van de grote sluis, die begin 19e eeuw naar het oosten werd verlegd en doorgetrokken naar het noorden. Eigenlijk kan men de hele polder te Veld en de Maatpolder beschouwen als zeer grote uiterwaarden, zoals men die langs de grote rivieren vindt, zij het dat de overstromingen hier niet vanuit het gebied stroomopwaarts kwamen, maar vanuit het uitmondingsgebied stroomafwaarts.

Over doorbraken van de Zomerdijk vóór 1650 is niet veel bekend. Het meest kwetsbare punt was het noordelijk gedeelte, aansluitend aan de Meen(t)dijk (=gemene dijk, dijk waarvan het onderhoud ten laste van het gemeen, de gezamenlijke geërfden kwam). Door de Sint Pietersvloed van 4/5 maart 1651 brak de Zomerdijk op verschillende plaatsen door, o.a. aan het eind van Mette Coppenerf, niet ver van de Meendijk, waar een kragge gelegd moest worden. Vanouds was het zo, dat de eigenaar van het erf grenzend aan de westzijde van de Zomerdijk verplicht was het dijkvak langs zijn eigendom te onderhouden en zo nodig te herstellen. Het dorpsbestuur, en na 1680 het dijksbestuur van gecommiteerde geërfden, voerde jaarlijks schouw over de dijk om erop toe te zien, dat het onderhoud goed werd uitgevoerd. Viel er echter een wiel of waai in de dijk, dan schreef het gewoonterecht van Eemland, dat in 1569 werd opgetekend, voor, dat het gat bekaad moest worden op kosten van het gemeen land (=de gezamenlijke geërfden) "tot een ton hoog boven watere of een ton boven 't groene sweert (het maaiveld)". De rest van het herstel kwam voor rekening van de dijkplichtige, die de benodigde aarde moest halen uit zijn eigen (wayig) geworden land, of als dat onmogelijk was "ten naasten lande en ten minsten schade", met schadevergoeding aan de eigenaar van het vergraven land. In Eemnes heette dit proces van opvullen van een waai tot zekere hoogte boven het maaiveld op

Het pontje over de Eem bij Eemdijk

kosten van het gemeen "kraggen en plompen".

Terminste twee van de waaienzijn ontstaan of vergroot door de stormvloed van 20 oktober 1669, namelijk de eerste waai ten zuiden van de Cors Rijkseweg aan het eind van Gosen Volkers- en Mijns Everserf, en de derde waai ten noorden van de Volkersweg aan het eind van Hansjeserf. De dijk werd hier in het voorjaar van 1670 op kosten van de ingelanden of geërfden (gedeeltelijk) hersteld. Bij de aanleg van de bestrating op de Zomerdijk in mei 1935 heeft men de plaatsen van deze doorbraken teruggevonden.

Het pontveer naar Eemdijk

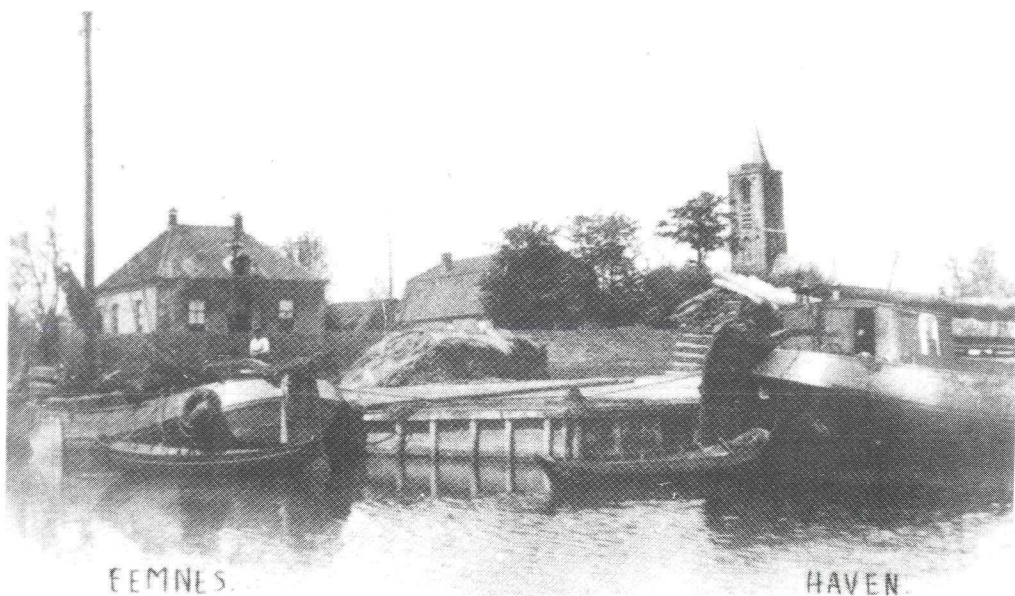
De weg door de Maatpolder werd aangelegd in het kader van de ruilverkaveling Eemnes tussen 1939 en 1941. Hij leidt naar het pontje over de Eem naar het dorp Eemdijk in de Bunschoter Bickerspolder. Het

dorp is gebouwd in de kom van de grote waai, die hier ontstond toen bij de stormvloed van november en december 1675 de schutsluis voor de Bickersvaart geheel werd weggeslagen. Het gat was zó diep, dat het onmogelijk was de Bunschoter Veldendijk er weer doorheen te leggen. Men moest een ringdijk eromheen maken. Pas in de twintiger jaren van deze eeuw besliste men over de technische middelen om de dijk weer recht te trekken en kon het dorp daar uitgebreid worden.

In vroeger tijd stonden er wel iets noordelijker enkele huizen op de Veldendijk langs de Bunschoter Bekaaide Maatpolder, die dan ook Dijkhuizen werden genoemd. In de polder zelf, zowel onder Eemnes als onder Bunschoten, kon men vanwege het grote overstromingsgevaar niet wonen. En ook zonder dat was de grond er vóór de stichting van de gemalen 's winters zó moerassig door de hoge waterstand, dat het land onbegaanbaar was. Of er lang geleden al een overzetveer was bij het oude Dijkhuizen valt niet na te gaan, maar mogelijk is het wel. In de 17e eeuw toen het goed ging met de Eemnesser veeboeren, bezaten of pachtten velen van hen grond in de Bunschoter polders en waarschijnlijk konden zij hun vee op verschillende plaatsen over de Eem voeren. In elk geval was er een kleine veerdienst aan het eind van de Eemnesservaart. Aan de Bunschoter zijde heet die plaats nog "het overvaren". Het huidige pontveer bij Eemdijk werd in 1949 gesticht door de Waterschappen Beoosten de Eem en Eemnes en de gemeenten Bunschoten en Eemnes, aansluitend op de ruilverkavelingen aan weerszijden van de rivier in de veertiger jaren. Dat leidde tot moeilijkheden met de al sinds 1884 ter plaatse bestaande particuliere veerdienst van de familie Varekamp, die pas jaren later konden worden opgelost. In 1958 nam de gemeente Bunschoten de exploitatie van de veerpont over.

De Eemnesservaart- haven en grote sluis

De Wiggertsweg van en naar het pontje gaat ten zui-

EEMNES

HAVEN

Impressie van de Eemnesser haven in vroeger jaren

den van de Volkersweg over op de Korte Maatskade, die in 1807 werd aangelegd. Vandaar loopt de weg weer wat landinwaarts naar de Zomerdijk en de "grote" sluis en het gemaal op de Eemnesservaart.

Toen de dorpsbesturen van Eemnes Binnen- en Buitendijks in augustus 1649 een overeenkomst sloten om de gracht langs de zuidzijde van de Zuidwend (aangelegd in 1589) te verbeteren en aan het eind daarvan in de Zomerdijk een stenen schutsluis te leggen, hadden zij niet alleen- en misschien wel niet in de eerste plaats- verbetering van de waterlozing op het oog, maar zeker ook bevordering van handel en verkeer. Eemnes produceerde turf in die tijd en later werd de uitvoer van gier of mest en hooi ook belangrijk. Voor binnendijks, dat voor 1/5 deel bijdroeg in de lasten, kan de waterlozing zelfs nauwelijks een rol gespeeld hebben, omdat het pas na 1680 werd aangesloten op de Zuidmiddenwetering, die al 25 jaar eerder in verbinding was gebracht met de vaart. Zoals altijd valt hier

informatie af te leiden uit de veldnaam: een vaart is bedoeld om in te varen en een wetering om door uit te wateren. Voor waterlozing alléén was een behoorlijke duiker door de Zomerdijk ook voldoende geweest in plaats van een kostbare stenen schutsluis.

Bij de aanleg van de vaart en grote sluis in 1651/1652 was bovendien de machtige Amsterdamse koopman en burgemeester Jan Bicker betrokken, die zijn buitenhuis had op de Eult in Baarn. Dat hij de handel wilde bevorderen, ligt voor de hand. Met hetzelfde oogmerk had hij in 1640/1641 gezorgd voor de aanleg van de Bickersvaart tussen Bunschoten en het latere Eemdijk, die oorspronkelijk ook door een schutsluis in verbinding stond met de Eem. De rond die vaart gevormde polder werd zelfs naar hem genoemd.

Zicht op de Eemnesser sluis en het gemaal vanaf de Buitenvaart. Foto uit de Twintiger jaren

Met de aanleg van de Eemnesservaart, - haven en grote sluis was veel geld gemoeid en de dorpsbesturen moesten zich daarvoor zwaar in de schulden steken. De hooggespannen verwachtingen van economische bloei kwamen echter niet uit, want de jaloerse steden Utrecht en vooral Amersfoort zorgden er in de Staten der provincie wel voor, dat de "neringen ten plattelande" verboden bleven om hun eigen positie op dat gebied te beschermen. Amersfoort had zich in 1589 al verzet tegen het plan van de Eemnessers om de weterring langs de zuidzijde van de Zuidwend uit te graven tot gracht en daarvoor een sluis in de Zomerdijk te leggen door te stellen, dat de stad als enige recht had op gebruik van de Eem en geen mededinging behoeft te dulden.

Eemnes ging in de tweede helft van de 17e eeuw een zware tijd tegemoet. Uitgeplunderd door de Franse en Keulse troepen in het rampjaar 1672/1673 en zwaar getroffen door de ernstige stormvloed van november en december 1675, waarbij de gehele polder onderliep, konden de dorpsbesturen de steeds zwaarder drukken- de schuldenlast voor aanleg en onderhoud van vaart en sluis niet meer dragen. Een ingrijpende financiële sanering was noodzakelijk en dit leidde in 1679/1680 tot een scheiding van de dorpsfinanciën van die van de geërfden en tot instelling van twee besturen van geërfden onder de naam van gecommiteerde geërfden van Eemnes Buitendijks en - van Eemnes Binnendijks. Deze scheiding was noodzakelijk geworden, omdat geërfden en inwoners niet meer grotendeels als groep dezelfde personen waren. Veel inwoners waren zo verarmd, dat zij hun grond hadden moeten verkopen aan rijke Hollanders en Utrechtenaren, en zelf pachters waren geworden. Bovendien trokken veel gezinnen weg om zich in het Gooi te vestigen en zich zo te onttrekken aan de zware schuldenlast van de Eemnessers. De achterblijvers werden hierdoor extra getroffen. Het was redelijk een deel van die schuldenlast te leggen op de geërfden, ook als zij niet in Eemnes woonden.

Omdat de opbloei van de handel uitbleef, kwam de nadruk meer te liggen op de functie van de vaart als

hoofdwetering of polderboezem en de waterlozing was natuurlijk een eerste belang voor de grondeigenaren. Het beheer en onderhoud van vaart en sluis kwam dan ook bij de gecommiteerde geërfden te liggen. Het bleef een kostbare zaak. De sluis, vooral de deuren, werd regelmatig min of meer ernstig beschadigd door de stormvloeden. Ook passerende schepen richtten soms schade aan. In 1743 was de sluis mede door ouderdom in zo'n slechte staat, dat hij geheel vernieuwd moest worden. Het werk kostte bijna fl. 11.800,--, een geweldig bedrag in die tijd. Ingrijpend herstel was opnieuw nodig in 1877/1878. De kosten werden toen geraamd op fl. 22.000. In 1958 waren weer eens nieuwe sluisdeuren nodig. Omdat de vaart toen zijn bestemming als vaarweg verloren had, besloot het waterschapsbestuur tot een veel goedkopere oplossing en liet een keermuur met duiker in de sluis aanbrengen. Thans bestaan er plannen om de sluis weer in zijn oorspronkelijke staat te herstellen.

Zoals vroeger algemeen gebruikelijk moesten de schippers tol betalen voor het passeren van de sluis. De sluiswachter woonde in de boerderij aan de noordzijde op de Zomerdijk. Dat kon een gevaarlijke plek zijn om te wonen. Bij stormvloed van 14/15 november 1775 stond het water in het huis "een half mans hoog". De sluiswachtersvrouw, op het punt van bevallen, vluchtte naar de zolder en later wegens instortingsgevaar met een bootje naar een naburig huis. Nog later ging zij weer terug en beviel een half uur daarna op de zolder van een zoon.

De vaart was moeilijk op diepte te houden, enerzijds door de slappe ondergrond en anderzijds doordat er bij de herhaaldelijke overstromingen veel specie in spoelde. Er moest dus van tijd tot tijd gebaggerd worden met de modderbeugel. Ook het onderhoud van de haven bij het dorp aan het begin van de vaart was duur. De haven moest regelmatig worden uitgediept en de beschoeiing hersteld en vernieuwd. In 1748 gebruikte men sintels van de glasblazerij te Amersfoort voor versteviging van de walkant. De handelswaar bracht
160- HK

soms risico's mee. Zo bepaalde het dorpsbestuur in 1736 dat de grote hoeveelheid riet, die in het voorjaar op het marktveld gebracht placht te worden, voortaan verder van het dorp af moest worden "opgescheept" op de vaartsteeg achter het eerste sluisje vanwege het gevaar van brand op het marktveld door het onvoorzichtig voorbijgaan met een brandende tabakspijp, waardoor de huizen in groot gevaar gebracht werden. Een dergelijke situatie had zich kennelijk pas voorgedaan.

Gart van Oostrum melkt één van z'n koeien in de Femnesser polder

Na de vernieuwing van de grote sluis in 1743 ging men haven- en walgeldten heffen van gebruikers van de haven en het marktveld, en vanaf 1778 ook winterliggeld van Huizer en andere vissersschepen, die tot dan toe in de Eemnesser haven kwamen overwinteren zonder daarvoor iets te betalen. De haven was toen pas uitgediept, maar de Binnendijkers hadden geweigerd hun 1/5 aandeel in de kosten daarvan bij te dragen, aanvoerende dat zij geen gebruik maakten van de haven "noch dachten dat die tot enig nut strekte".

In de 19e eeuw begon men in te zien, dat het onderhouden van de haven, het marktveld en de vaart als vaarweg eigenlijk geen taak voor het waterschap was. In 1869 nam de gemeente de onderhoudslast over onder toezegging steeds te zullen zorgen voor voldoende diepte voor de waterlozing. Voor de scheepvaart, met name voor de beurtschip op Amsterdam, was namelijk een grotere diepte nodig dan voor de waterlozing.

De vaart had na de verbreding in 1651/1652 ook een functie als polderboezem gekregen. In de jaren daarna werden de al bestaande dwarsweteringen in de Noord- en Zuidpolders te veld, die oorspronkelijk met een bocht naar de Eem liepen, enerzijds verder doorgetrokken dwars door de erven en anderzijds in verbinding gebracht met de vaart. De eigenaars van de 27 noordelijkste erven van Eemnes Buitendijks, waarvan de meesten buiten Eemnes (vermoedelijk in het Gooi) woonden, hadden zich al meteen verzet tegen bijdrage in de hoge kosten van de aanleg van vaart en sluis. In 1669 werden zij hiervan verder vrijgesteld door de Staten van Utrecht.

Maar de natuurlijke uitwatering op de Eem voldeed eigenlijk niet. In de goede tijd had Binnendijks een watermolen gehad evenals de polders onder Hoogland op de oostelijke Eemoever. Maar molens waren zeer duur in exploitatie en onderhoud en toen de streek aan het eind van de 17e eeuw economisch geheel aan de grond was geraakt, werden overal de watermolens afgebroken.

Eemland had de hele eerste helft van de 18e eeuw nodig om bij te komen van de vele rampen, die het getroffen had, zoals de Franse bezetting van 1672, opeenvolgende zware stormvloed en epidemieën van veepest, waardoor grote delen van de veestapel stierven. Daarna trad economisch herstel in en begonnen er weer aan te denken om de waterlozing door bemaling te verbeteren. Door de hoge waterstand op de Eem was het namelijk dikwijls niet mogelijk de sluisdeuren te openen en de polder te ontlasten. Dit werd door de Eemlanders geweten aan de verbetering van de waterafvoer uit de Gelderse Vallei, waardoor meer water bij Amersfoort op de Eem gebracht werd. Door het geringe verval en de hoge waterstand op de Zuiderzee vloede dat water maar moeizaam weg. Toch duurde het nog tot 1790 voor de geërfden van Eemnes Binnen- en Buitendijks konden besluiten tot de bouw van een schepdradmolen op de Eemnesservaart ten

Moderne actie in de Eemnesser polder. De trekker wordt bestuurd door Gert v. 't Klooster onder het toeziend oog van Ruth van Klooster

zuiden van de sluis, die de gehele polder, dus ook de 27 noordelijke erven of Heinellenpolder, zou bemalen. De molen betekende een grote verbetering, met name voor de aan de vaart grenzen Noord- en Zuidpolders. De verderaf gelegen gronden in Binnendijks en Heinellenpolder hadden er minder voordeel van. Dit bracht de geërfden van Binnendijks ertoe in 1831 een eigen vijzelwatermolen te bouwen op de plaats, waar ook in de 17e eeuw een molen had gestaan. De daar gelegen uitwateringssluys was altijd "aan de watermolen" blijven heten. De geschiedenis herhaalde zich echter. De molen deed veel goed voor het land, maar de onderhoudslast bleek wederom te zwaar voor de kleine polder. Dit zal een van de redenen geweest zijn waarom in 1863 de besturen van gecommiteerde geërfden van de kleine inliggende polders werden opgeheven en samengevoegd tot het waterschap Eemnes.

In de tweede helft van de 19e eeuw kwamen er nieuwe technische mogelijkheden om de bemaling te verbeteren. In 1868 werd in Spakenburg het eerste stoomgemaal in Eemland gesticht. Vijftien jaar later besloot het bestuur van het waterschap Eemnes de beide watermolens te doen vervangen door een stoomgemaal met twee schepraderen. In 1884 kwam ook het stoomgemaal op de Neerzeldertse wetering onder Hoogland gereed. Op het fundament van de oude molen op de Eemnesservaart werd de machinistenwoning gebouwd. Na de aanleg van elektriciteit in Eemland werd in 1921/1922 overgegaan tot ombouw van het stoomgemaal in het nu nog aanwezige elektrische gemaal met twee schroefpompen. Dit gemaal zal in het kader van de thans in uitvoering zijnde ruilverkaveling worden vervangen door een eraast te plaatsen nieuw gemaal. De oude inrichting blijft echter als monument bewaard.

De Geerenweg door de Zuidpolder is aangelegd in het kader van de ruilverkaveling 1939/1941. Een zijtak voert naar de Zomerdijk, naar de plaats van de vroegere "kleine" sluis aan de watermolen van Binnendijks. Hier staat nu het in 1976 gestichte Mr. M. Tydemangemaal, genoemd naar de vorige dijkgraaf. Iets zuid-

De oude Eembrug

lijker ligt de in 1933 gestichte kalkzandsteenfabriek, in de vijftiger jaren voortgezet als de N.V. Ocriet-fabriek. Ten behoeve van de fabriek werd van daar een betonweg aangelegd naar de weg Baarn-Bunschoten bij de Eembrug en daarmee naar het punt, waar waarschijnlijk de geschiedenis van de menselijke bewoning van Eemland min of meer is begonnen. De eerste brug lag daar, iets noordelijker dan de huidige al vóór 1300 bij het fort van de bisschop van Utrecht, het Huis ter Eem.

M. Mijnsen-Dutilh

Wie weet er meer Van?
Een Belg in Eemnes!

Van mevrouw I. Hoogeboom uit Hilversum ontvingen we bijgaande foto.

*Een Belgische vluchteling mogelijk met zijn gezin.
Waar is de foto genomen?*

Volgens haar informatie moet er een Belg opstaan die in de 1e Wereldoorlog naar Nederland was gevlucht. Mogelijk staat hij hier met zijn hele gezin afgebeeld. Hij heeft tijdens die oorlog onderdak genoten in Eemnes.

De vraag is nu of iemand nog iets van deze Belg afweet: zijn naam en eventueel verdere achtergronden. Ook zouden we graag willen weten waar de foto genomen is.

Als u er iets van weet, wilt u dan s.v.p. contact opnemen met:

Henk van Hees
Kerkstraat 15
3755 CK Eemnes
02153-89849

Activiteiten

13 november 1992 (Hervormd Centrum,
aanvang 20.00 uur)

Lezing door mevrouw M. Mijnsen met als onderwerp:
"De polder van Eemnes, geld en water.

De instelling van gecommiteerde, geërfde van Eemnes"
Mevrouw Mijnsen is archivaris van het waterschap en
auteur van het artikel "Eemnes Binnen- en Buiten-
dijks", zie elders in dit boekje

Het geslacht Wiggerts uit Eemnes

Dit artikel gaat over de Eemnesser familie Wiggerts,
die oorspronkelijk afkomstig is uit Westervoort in
Gelderland, bij Arnhem.

Westervoort.

De ontbossing stroomopwaarts had een voortdurende toename van de hoeveelheid water in de Rijn tot gevolg. Bovendien werd deze rivier op sommige plaatsen gekanaliseerd, waardoor het water sneller ging stromen. Een en ander had tot gevolg dat de dijken die Westervoort tegen het aanstormende water moesten beschermen, het dikwijls niet meer bol konden werken. Steeds vaker stonden grote delen in en rond dit dorp onder water. Zo waren er overstromingen in 1753, 1757 en 1761. Van 5 december 1770 tot 14 februari 1771 was er wederom wateroverlast en werd er met aken rondgevaaren. De ellende die het water veroorzaakte, zal een van de redenen zijn geweest die Albert Wiggers (toen nog geschreven zonder 't') heeft doen besluiten zijn geboorteplaats te verlaten. Begin jaren '70 van de achttiende eeuw vertrok hij samen met zijn broer Hendrik naar het westen, vader Bernardus en zuster Joanna Elisa-

betha op de boerderij achterlatend. Uit de jaren na hun vertrek zou blijken dat zij ook geen brood zagen in een boerenbestaan. Wederom een reden tot vertrek, want met hun ambacht was in het westen beter een toekomst op te bouwen dan in hun geboortestreek. Hiermee braken zij met een boerentraditie die generaties lang in Westervoort een bestaan had gevonden.

Hendrik en Albert deden in het westen voor het eerst van zich spreken toen zij op 17 april 1775 voor het gerecht van Naarden een akte lieten opmaken. Middels deze akte werd vader Bernardus gemachtigd om land te verkopen in Westervoort. Op die zeventiende april van dat jaar woonde Hendrik in Ouderkerk aan de Amstel en broer Albert in Hilversum. Hendrik zou zijn eigen weg gaan en het tot scheepstimmerman in Amsterdam brengen.

Albert.

Albert verhuisde op 27 december 1777 naar Eemnes. Op die dag gaf hij een zogenaamde akte van indemniteit af. Pure armoede was in deze periode van de geschiedenis in grote delen van het land een feit. Verhuisde men naar een andere gemeente, dan vroeg die gemeente een akte van indemniteit. Daarmee werd aangetoond dat, mocht men tot armoede vervallen, de nieuwkomer kon terugvallen op de kerk of bestuur van de gemeente van herkomst.

X 20 mei 1778 Soest

Albertus Wiggers	X	Engeltje Vranger
------------------	---	------------------

* 01-10-1746 Westervoort	* 11-04-1757 Soest
16-12-1805 Eemnes	03-06-1835 Eemnes

Albert bleef maar kort in Eemnes wonen. Op 20 mei 1778 vertrok hij naar Soest om daar met Engeltje Vranger (of Frenger) in het huwelijk te treden. Hij bleef er ruim drie jaar wonen en zij kregen er hun eerste kind, Johanna. Op 10 oktober 1781 keerde hij met vrouw en kind terug in Eemnes.

Het jaar 1786

Albert is 39 jaar en heeft een aantal jaren als smids-knecht gewerkt. Dan, begin 1786 neemt hij een belangrijk besluit. Op 9 februari koopt hij een stukje grond waarop een schuur staat. De verkoper is Cornelis van Woudenberg. Zij komen een prijs van fl. 99,50 overeen. Albert richt zijn schuur als smederij in en begint er zijn vak uit te oefenen. Het gaat goed en hij heeft er vertrouwen in, want nog geen jaar later leent hij fl. 250,-- om naast zijn smederij een huis te bouwen. Dat huis staat er ruim 200 jaar later nog steeds. Het is anno 1992 bekend als Wakkerendijk 170. Albert en Engeltje kregen 10 kinderen, waarvan er 3 op jonge leeftijd overleden. De overige waren:

Naam	Geboorte- doopdatum
Johanna	02-03-1779 (in Soest)
Bernardus	07-06-1783
Gijsie	21-10-1785
Dirk	14-03-1788
Mie	30-01-1792
Gerrit	11-07-1794
Willelmijntje	01-04-1797

De namen en geboorte-doopdata worden hier vermeld om aan te tonen dat de dood van Albert, in december 1805, zijn vrouw Engeltje extra hard getroffen moet hebben.

Albert overleed op betrekkelijk jonge leeftijd. Hij werd 59 jaar oud. Zes van de zeven kinderen waren bij zijn dood nog minderjarig. Alleen Johanna was in 1805 ouder dan 25 jaar, in die tijd de leeftijd waarop men meederjarig werd. En wat ongetwijfeld pijnlijk zal zijn geweest is het gegeven dat zoon Bernardus de smederij niet overnam. Hij verliet enige jaren later Eemnes om zich in de geboortestreek van zijn vader te vestigen. Ook Dirk, die bij het overlijden van zijn vader nog betrekkelijk jong was, had blijkbaar geen interesse in het smidsvak.

Nog ruim een jaar woonde Engeltje met haar kinderen in de smederij, waarna zij een ongetwijfeld moeilijke

STAMBOOM VAN HET GESLACHT WIGGERTS

Jan Wichers (+/-16

Henderick Wichers
Westervoort

Henderick Wichers
Westervoort

Bernardus Wichers
Westervoort

Albertus Wiggers x Engeltje Vranger
(1746-1805) (1757-1835)
Wakkerendijk 170

Johanna Wiggerts
(1779-1856)
Ongehuwd
Wakkerendijk 148

Bernardus Wiggerts
(1783-)
x
Elisabeth Vlugt
Kleef

Gijsje Wiggerts
(1785-1847)
x
Dirk van Boom
(1794-1865)
Utrecht

Geertruij Wiggerts
(1814-1870)
Baarn

Albert Wiggerts
(1825-1858)
ongehuwd

Jan Wiggerts
(1820-)

Heintje Wiggerts
(1863-1943)
x
Jacobus Winthorst
(1866-1947)
Naarden

Jan Wiggerts
(1864-1942)
x
Antje Klaver
(1870-1955)
Wakkerendijk 232

Wousje Wiggerts
(1866-1946)
x(1) :.....
Pieter de Valk
(1861-1902)

Johannes Wiggerts (1898-)
x
Adriana v. Hamersveld (1899-1985)
Meentweg 19

Tijmen Wiggerts (1900-1)
x
Catharina Traa (1903-19)
Meentweg 99/77

5-+/-1680)

+/-1655-1738) x Jenneken Jaspers (+/-1650-1713)

1689-1760) x Joanna van Baar (1682-1757)

1714-1789) x Joanna Peters (-1770)

Hendrik Wiggers x Catharina Aleve
(1749-1836)
Amsterdam/Duiven

k Wiggerts
88-1855)

Maria Wiggerts
(1792-1859)

Gerrit Wiggerts
(1794-1831)

Willemijntje Wiggerts
(1797-)

ntje Stoffelsen
Graaf
82-1870)
delaan 4

x
Peter Petersen
(1792-1862)
Wakkerendijk 148

x
Fijtje van Isselt
(1786-1847)
Meentweg 91

x
Dirk de Haas
(1802-1862)
Baarn

Hannes Wiggerts
(1829-1879)
Heidelaan 4

x Jannetje Bitterling
(1832-1907)
x(2)
Dirk Tijken

Gijpie Wiggerts x Jan Hilhorst
(1827-1865) (1821-1871)
Meentweg 91

(2)
eodorus Fonfille
(1841-1915)
recht

Jannetje Wiggerts
(1867-1954)
x
Nicolaas v.d. Werf
(1867-1947)
Muiden

Geertje Wiggerts
(1868-1903)
x
Willem Boog
(1865-)
Muiden

74) Jan Wiggerts (1908-1977)

x
5) Maria Gerarda Hoofd (1922-)
Wakkerendijk 232

beslissing nam en tot de verkoop overging.

Op 12 januari 1807 verkocht zij de smederij aan Johannes Plaster voor fl. 285,--. Blijkbaar zat er voldoende toekomst in het bedrijfje, want de koper zou er het vak van smid blijven uitoefenen.

Engeltje vertrok met haar kinderen naar Buitendijk nummer 11, tegenwoordig bekend als Wakkerendijk 160. Zij overleed daar in 1835. Alleen haar dochter Johanna woonde toen nog bij haar. Alle andere kinderen waren inmiddels getrouwd.

Gijsie trouwde in 1814 in Utrecht met Dirk van Boom. Dirk trouwde met Heintje Stoffelsen de Graaf, ook in 1814.

Mie trouwde in 1826 met Peter Petersen.

Gerrit trad in 1822 met Fijtje van Isselt in het huwelijk.

Willemijntje trouwde met Dirk de Haas en vertrok enkele jaren na haar huwelijk naar Baarn.

Gerrit.

Gerrit is een actieve dorpeling geweest. Hij was regelmatig in herberg "De Lindeboom" te vinden om er middels openbare veilingen zijn veestapel en inboedel bij elkaar te kopen. Ook huurde hij elk jaar land in de polder. In 1827 kocht hij de helft van een huis aan de Meentweg. De andere helft was al eigendom van zijn vrouw, die het had geërfd.

Maar het heeft allemaal niet zo lang mogen duren. Zijn zoon overleed in 1830 op de leeftijd van 7 jaar. Nog geen jaar later overleed Gerrit, 36 jaar jong. Hij liet zijn vrouw en dochter achter.

Dirk.

Dirk is voor de geschiedschrijving van het geslacht Wiggers in Eemnes belangrijk. Immers, hij zou de stamboom voortzetten en de naam doen voortleven.

X 8 mei 1814 Eemnes

Dirk Wiggers X Heintje Stoffelsen de Graaf
--

* 14-03-1788 Eemnes
| 18-07-1855 Eemnes

* 1782 Baarn
| 08-05-1870 Eemnes

Heintje Stoffelsen de Graaf werd in Baarn geboren. Dirk en Heintje kregen 8 kinderen, waarvan er 4 op jonge leeftijd overleden. Er bleven 3 jongens en 1 meisje over, te weten:

Naam	Geboortedatum
Geertruy	09-10-1814
Jan	17-02-1820
Albert	28-11-1825
Hannes	05-08-1829

Het is deze periode dat de 't' langzaam maar zeker zijn plaats tussen de r en de s inneemt. In het bevolkingsregister werd in 1820 voor de eerste keer Wiggerts geschreven, in 1829 voor de laatste keer Wiggers. In akten opgemaakt voor de notaris blijft Wiggers nog tot het begin van de twintigste eeuw domineren.

De eerste jaren na hun huwelijk woonden Dirk en Heintje met hun gezin 'in oprichting' op twee verschillende plaatsen aan de Wakkerendijk. In 1825 verhuisden zij naar een huisje aan de hei.

Het huisje aan de hei.

Het huisje en de grond waar het huisje op stond waren eigendom van Gijsbertje Peterse Keijzer, de weduwe van Gijsbert Schoonderbeek. Gijsbertje Keijzer zelf woonde met haar kinderen in een boerderij tegen 'De Hoge Eemnesser Zeedijk' aan, de tegenwoordige Wakkerendijk. Die boerderij is er niet meer, maar hij stond op de plaats waar nu nummer 196 is gesitueerd, schuin tegenover 'het dikke torentje'. Recht achter deze boerderij, tegen de Goyergracht aan stond het huisje van Dirk. (Nu Heidelaan).

In 1825 pachtte hij het, wat hij er toen voor betaalde is niet bekend, omdat daarover waarschijnlijk een mondelinge afspraak werd gemaakt.

In 1832 overleed Gijsbertje Keijzer en werd haar zoon Jacob Schoonderbeek de nieuwe eigenaar van de boerderij aan de Wakkerendijk, de bijbehorende percelen grond en van het huisje waar Dirk met zijn gezin woonde. In de akte die hiervan opgemaakt werd is echter geen enkele aanwijzing te vinden met betrekking tot een mondelinge overeenkomst tot huur of pacht.

In 1845 besloot Jacob Schoonderbeek zijn boerderij te verkopen. Hij verkocht hem aan Theunis Smorenberg uit Soest voor fl. 3.900,--. Theunis Smorenberg achtte het raadzaam wel een officiële overeenkomst met Dirk Wiggerts af te sluiten.

29 December 1846

Theunis en Dirk laten voor notaris Pen in Baarn een akte opmaken, waarin een pachtcontract voor de duur van 50 jaar wordt overeengekomen. Dirk hoeft slechts één gulden per jaar voor het huisje te betalen, inclusief het gebruik van 35 roeden grond. Enigszins vermakelijk is een van de voorwaarden die Theunis in het contract laat opnemen:

....Dat de erfpachter geene kippen, kalkoenen, geiten of ander schaarlijk vee op de door hem in erfpacht genomen grond zal mogen doen losloopen, tenzij deze grond door eene planken of geheel dicht gemaakte schutting van de overige grond van den erfpachtgrond zal zijn afgescheiden....

Deze voorwaarde werd vast niet voor niets opgenomen. Het is aannemelijk dat Dirk zich omringde met deze beesten. Theunis vond het best, mits hij ze maar op zijn gepachte grond zou houden.

Met het afsluiten van dit contract voorzag Dirk zijn nakomeling(en) van een onderkomen in de toekomst. Dirk zelf was in 1846 namelijk 58 jaar. Hij overleed 9 jaar later. Zijn vrouw Heintje overleed in 1870. Zij was toen 88 jaar.

De kinderen van Dirk en Heintje.

Over Geertruy, Jan en Albert valt niet veel te vertellen.

Geertruy overleed in 1870 in Baarn.

Jan is eind jaren '30 met onbekende bestemming vertrokken.

Albert werd maar 33 jaar. Als vrijgezel overleed hij in 1858.

Hannes, het laatste kind, die bijna 4 jaar na Albert werd geboren, zou uiteindelijk de naam Wiggerts in Eemnes voor uitsterven behoeden.

Hannes Wiggerts.

X 30 oktober 1860 Eemnes

Hannes Wiggerts	X	Jannetje Bitterling
-----------------	---	---------------------

* 05-08-1829 Eemnes

* 26-10-1832 Hoogland

| 05-11-1879 Eemnes

| 28-12-1907 Eemnes

Jannetje Bitterling werd in Hoogland geboren. Hannes en Jannetje kregen 6 kinderen. De laatste overleed na 3 maanden. De andere 5 waren

Naam	Geboortedatum
Heintje	16-02-1863
Jan	17-10-1864
Wousje	22-02-1866
Jannetje	03-05-1867
Geertje	30-09-1868

Hannes moet op z'n minst een beetje eigenzinnig zijn geweest.

Als hij in 1855 voor fl. 30,-- een snipper grond koopt, wordt die koopakte ondertekend door de verkoper en door Hannes zelf. Toen Hannes 5 jaar later trouwde, ondertekende hij de trouwakte niet, omdat hij verklaarde niet te kunnen schrijven.

In 1866 werd het derde kind Wousje geboren. Hannes was toen 36 jaar oud. Hij gaf echter 35 jaar op en noemde zichzelf Albert. Bij het vierde kind was Hannes 37 jaar. Hij gaf te kennen 32 te zijn en Jo-

Willem Tijken (1866-1946) en zijn vrouw Gijsbertha de Wit (1878-1947) naast het huisje Heidelaan 4, dat enkele generaties lang door de familie Wiggerts bewoond werd

hannes te heten. Bij het laatste kind een zelfde soort verhaal. En steeds beweerde hij niet te kunnen schrijven, 'omdat hij zulks nooit geleerd heeft'.

En toch wist Hannes best 'waar de klepel hing'. want bij de geboorte van zijn eerste twee kinderen en bij het laatste kind dat maar drie maanden heeft geleefd, gaf hij wel de juiste naam en leeftijd op.

Hannes bleef zijn leven lang in het huisje van zijn vader wonen. Maar dat leven duurde betrekkelijk kort, want hij overleed in 1879, net 50 jaar oud.

Jannetje bleef achter met 5 kinderen. De oudste was

toen 16, de jongste 11 jaar. Door overlevering is bekend, dat Hannes als boerenknecht bij Piet Seldens-rijk werkte. Na zijn dood nam zoon Jan de plaats van zijn vader in. Hij was toen 15 jaar en verdiende meteen al net zo veel als zijn vader had verdiend. Ruim een jaar na de dood van Hannes hertrouwde Jan- netje Bitterling met Dirk Tijken.

Dirk was weduwnaar van Neeltje Hagen. Het was dus ook zijn tweede huwelijk. Dirk trok met zijn zoon Willem en dochter Antje bij Jannetje en haar kinderen in.

Uiteindelijk zouden er 3 dochters van Jannetje in Muiden trouwen, de vierde trouwde in Eemnes en ver- trok naar Utrecht. Antje Tijken verhuisde naar Hilver- sum.

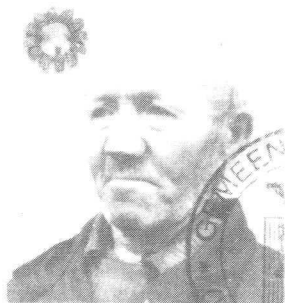
Dirk Tijken en Jannetje Bitterling bleven tot hun dood aan de hei wonen. Jannetje overleed in 1907. Dirk in 1910. Willem, de zoon van Dirk, zou tot diep in de twintigste eeuw in het inmiddels zo vertrouwde huisje blijven wonen.

Jan Wiggerts (1864-1942)

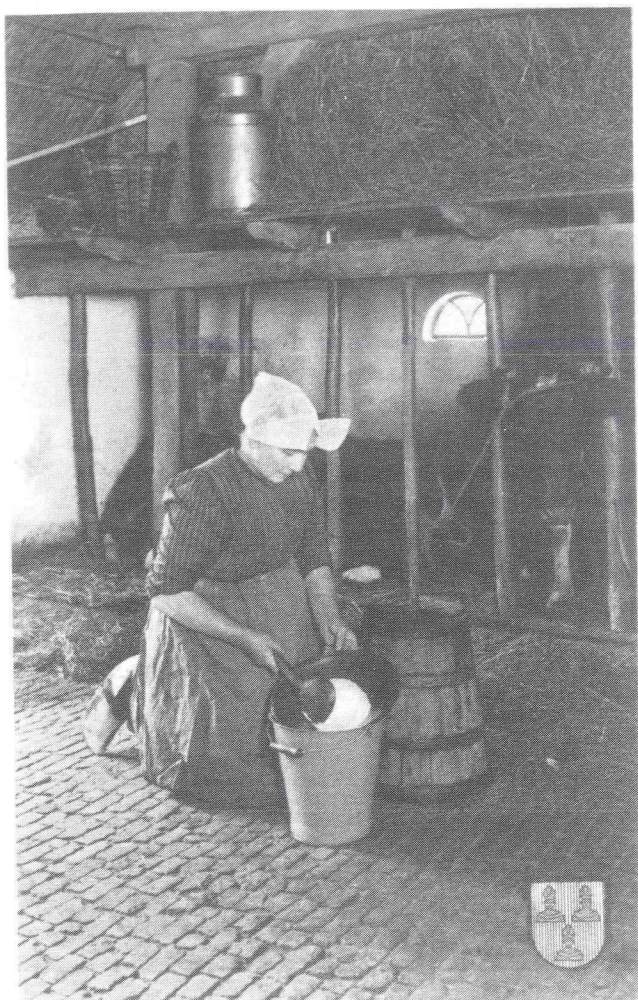
De enige zoon van Hannes. Hij trad op 5 februari 1895 in het huwelijk met Antje Klaver uit Blaricum.

X 5 februari 1895 Blaricum

Jan Wiggerts	X	Antje Klaver
--------------	---	--------------

Jan Wiggerts (1864-1942) gehuwd met
Antje Klaver

Antje Klaver (1870-1955) in actie op de deel van haar boerderijtje Wakkerendijk 232. Ze was de vrouw van Jan Wiggerts (1864-1942)

* 17-10-1864 Eemnes * 10-04-1870 Blaricum
 | 30-12-1942 Eemnes | 15-01-1955 Eemnes

Ze kregen 4 zonen, waarvan de derde al na 3 maanden overleed.

178- HKE

Naam	Geboortedatum
Johannes	05-02-1898
Tijmen	25-07-1900
Johannes	16-10-1902 overl. 25-01-1903
Jan	28-11-1908

Het zijn de drie zonen die voor een groot aantal nakomelingen in Eemnes zouden zorgen. Daarover straks meer, eerst nu hun vader Jan.

De feiten die hierna genoemd worden, zijn voor een

*Genietend van een potje kaarten en een borreltje.
v.l.n.r. (waarschijnlijk)*

*Gart Post (1874-1908), de vader van Kees en Herman
Post, Antje Klaver (1870-1955), later getrouwd
met Jan Wiggerts, Jan Makker (1865-1943).*

*Foto van ± 1892. Het drietal werkte bij dezelfde
boer.*

Familie Wiggerts

staande: v.l.n.r. Nicolaas van der Werf (1867-1947) getrouwd met Jannetje Wiggerts; Klara van der Werf (geb. 1907); De vrouw van Matthijs Fonfille; Johanna Fonfille (geb. 1910); Gerarda Fonfille (geb. 1909); Wousje Wiggerts (1866-1946), getrouwd met Theodorus Fonfille.

zittend! Jannetje Wiggerts (1867-1954; Jan Wiggerts (1864-1942); Antje Klaver (1870-1955); gehuwd met Jan Wiggerts; Johanna Winthorst (geb. 1906), dochter van Heintje Wiggerts en Jacobus Winthorst, Ze werd non te Amersfoort; Heintje Wiggerts (1863-1943); Jacobus Winthorst (1866-1947)

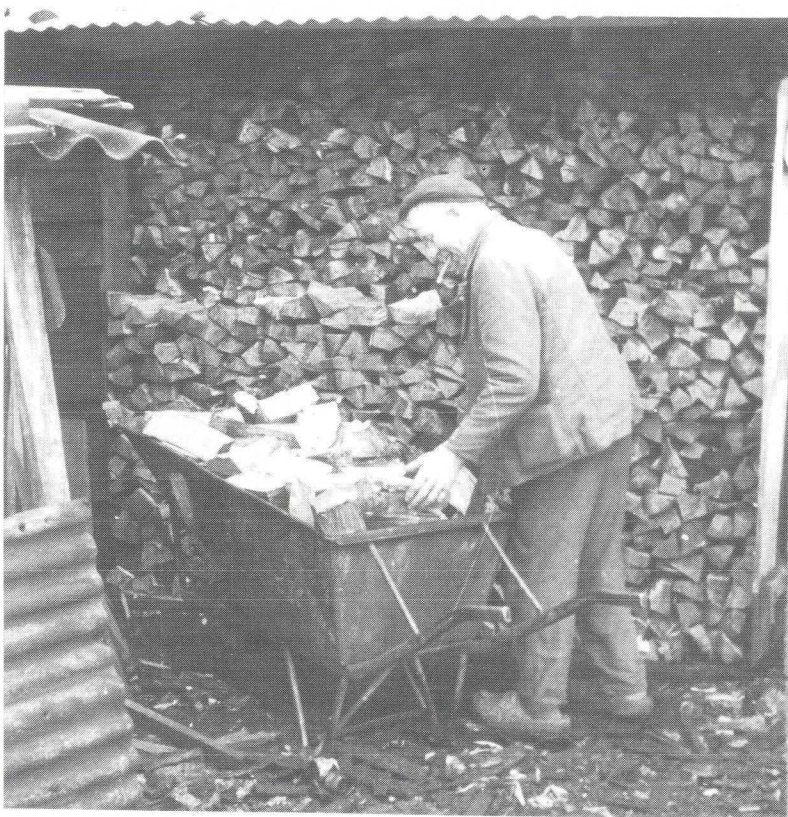
deel afkomstig uit verhalen. Verhalen verteld door Johannes Wiggerts, de zoon van Jan, 94 jaar oud en Maria, Gerarda Hoofd, 70 jaar oud. Zij trouwde in 1947 met Jan Wiggerts (junior), de jongste zoon van Jan Wiggerts senior.

Al eerder werd vermeld dat Jan Wiggerts (senior) na de dood van zijn vader bij Piet Seldenrijk ging werken
180- HKE

ken. Na zijn huwelijk in 1895, woonde hij samen met zijn vrouw Antje Klaver ruim anderhalf jaar bij Piet op de opkamer.

1896

Indien de geschiedenis van de familie Wiggerts tot 1896 in oopgenschouw wordt genomen, is in financieel opzicht maar éé conclusie mogelijk: Jan kan in dat jaar nauwelijks over veel geld beschikt hebben. Toch kocht hij in dat jaar een huis met een stuk grond aan de Wakkerendijk, anno 1992 bekend als Wakkerendijk 232. Wellicht moet hier ook gesproken worden over

Jan Wiggerts (1908-1977) in actie op zijn werk bij houthandel Van Dijk in Laren.

Tijmen Wiggerts (1900-1974) zijn vrouw Catharina Traa (1903-1976) met hun kinderen en aangetrouwden

kochten, want de overlevering vertelt dat met name Jans vrouw Antje een slimme en doordachte handelsgeest bezat. Zij betaalden fl. 1.200,-- voor dat huis, het zou echter niet bij deze koop blijven.

1908.

Het huis dat Jan en Antje kochten bestond in feite maar uit één kamer met twee bedsteden. In 1908 werd er vergunning aangevraagd om het huis uit te breiden tot boerderij. Die vergunning kregen zij, waarna er een stal en een deel, met een oppervlakte van 72 m² werden aangebouwd. A. Koelewijn nam voor fl. 95,-- het metselwerk voor zijn rekening, C. Dop nam het timmerwerk voor fl. 116,-- aan. (Beide exclusief materialen.)

In dat jaar kochten zij ook een stuk land naast hun boerderij in wording aan.

Nog meer land.

Nog 3 keer zouden Jan en Antje land, voornamelijk bouwland, aankopen. In 1918, 1919 en 1925 bij elkaar een kleine 5 hectare. Met niets begonnen, bouwde Jan een voor zijn doen aanzienlijk bedrijf op. Er verreezen hooibergen, loodsen en een schuur bij zijn boerderij. Alles letterlijk bij elkaar gewerkt, zowel door Jan als door Antje. Zij moeten een verschrikkelijk druk bestaan gehad hebben, maar ondanks dat werd er regelmatig een beroep op Jan gedaan. De verhalen vertellen dat Jan aan 'belezen' deed. Menig zieke koe of paard kreeg hij onder handen. Maar ook zieke dorpelingen deden dikwijls een beroep op hem. Niets was hen teveel. Zeven jaar lang hebben zij een jongetje uit Amsterdam (Jan Corstjens) in huis gehad en in de oorlog boden zij onderdak aan onderduikers.

*Hannes Wiggerts (geboren 1898) en zijn vrouw
Adriana van Hamersveld (1899-1985)*

Het huis Wakkerendijk 232, sinds het begin van deze eeuw bewoond door de familie Wiggerts

in die zelfde oorlog overleed Jan (senior), om precies te zijn in 1942. De boerderij werd overgenomen door zijn zoon Jan, min of meer een logisch gevolg van het feit dat hij als enige zoon nog thuis woonde. Zijn broers Johannes en Tijmen waren reeds getrouwd en hadden hun eigen bestaan opgebouwd.

Tijmen Wiggerts

Hij trouwde op 7 november 1928 met Catharina Traa uit Hoogland. Zij woonden een aantal jaren bij de sluis, waarna zij naar de Meentweg verhuisden. Uiteindelijk kochten zij Meentweg nummer 77.

Johannes Wiggerts

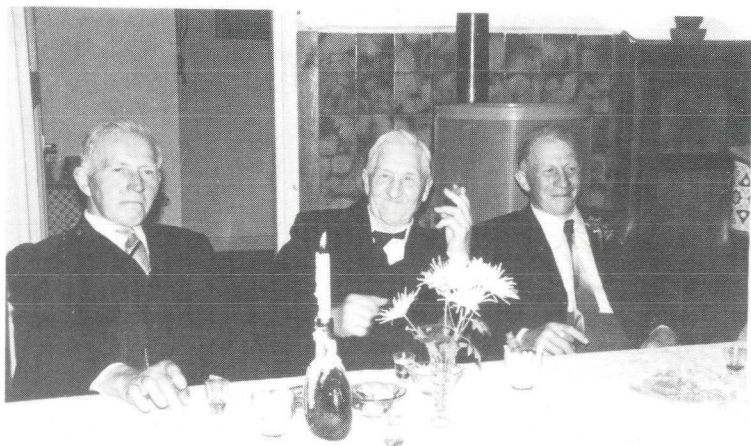
Hij trouwde twee weken na zijn broer met Adriana van Hamersveld ook uit Hoogland. Zij kochten in 1931 het huis nummer 19 aan de Meentweg. Daar woont hij nog steeds.

Jan Wiggerts.

Toen Jan de boerderij van zijn vader overnam was hij nog niet getrouwd. Dat deed hij in 1947 met Maria Gerarda Hoofd. Zij woont nog steeds in hun huis aan de Wakkerendijk 232.

Tot slot.

Vier generaties lang heeft er in feite steeds maar één familie Wiggerts in Eemnes gewoond. Het begon allemaal bij Albert die zich eind 1777 in Eemnes vestigde. Zijn zoon Dirk heeft nog een aantal jaren gezelschap gehad van Gerrit Wiggerts, zijn broer. Maar die tak in de familie hield, door het overlijden van Gerrit in 1831, plotseling op te bestaan, waardoor Dirk weer als enige overbleef. Alleen Dirks zoon Hannes trouwde in Eemnes. Hannes kreeg 4 dochters en 1 zoon. Deze zoon Jan bleef na zijn trouwen in Eemnes wonen. Hij zou 3

Gebroeders Wiggerts.

v.l.n.r. Tijmen (1900-1974, Hannes (geboren 1898)

Jan (1908-1977)

zonen groot brengen, Johannes, Tijmen en Jan. Tot 1928 bleef het bij één gezin, daarna veranderde alles. Johannes en Tijmen trouwden in dat jaar en stichtten beiden een groot gezin. Johannes kreeg 7 kinderen, Tijmen 11. Jan Wiggerts die in 1947 trouwde kreeg 8 kinderen. Een en ander heeft tot gevolg gehad dat de naam Wiggerts vandaag de dag niet meer uit Eemnes is weg te denken.

Bertus Wiggerts,
Veeartsenijstraat 63,
3572 DC Utrecht.
030-735140

Inspecteur Wijnbeek bezoekt Eemnes.

Ook in de vorige eeuw bestonden er inspecteurs van het onderwijs. De eerste landelijke inspecteur was Dr. Wijnbeek. Hij werd in 1832 inspecteur van het lager- en middelbaar onderwijs. Per boerekar, postkoets en trekschuit, maar vooral veel te voet trok de 60-jarige door het hele land. In een tijd zonder auto's, treinen, bussen en zelfs zonder goede wegen was dat een heel karwei. De man was op een leeftijd waarop wij tegenwoordig aan de VUT gaan denken! Zijn werkgebied telde maar liefst 5000 scholen! Tegenwoordig zou zo'n man "hoofd-inspecteur" zijn.

Nederland kende ook "schoolopzienders", meestal Predikanten, rechters of gemeenteontvangers die dit uit idealisme deden en er niets voor betaald kregen. Zij moesten proberen het onderwijs in hun district te verbeteren. Zij bezochten 3 keer per jaar de scholen. De schoolopziender voor Eemnes was H.G. Schlüter (1774-1849), stadsontvanger van Amersfoort. Wijnbeek schreef over hem: "Deze behoort tot de vrij goede schoolopzieners".

Inspecteur Wijnbeek gaf de Minister van Onderwijs jaarlijks een verslag van zijn bevindingen. In Eemnes kwam hij twee keer: in 1836 en in 1842. Hij schreef hierover het volgende:

DE SCHOOLMEESTER.

Maak medicyn Niet tot fenyn.

"Eemnes-Binnen"; in een zeer goed lokaal werden hier, door G. van Markenstein een 120tal leerlingen onderwezen. De leestoon was eenzelvig, schrijven en rekenen matig. Onder genoemd getal bevonden zich een 40tal armenkinderen die op kosten van den sedert overleden Heer Huidekoper van Maarsseveen het onderwijs ontvingen."

Jhr. Mr. Joan Huydecoper, heer van Maarsseveen en Neerdijk, leefde van 1769-1836. Hij was directeur van de Nederlandse Bank. Zijn echtgenote heette: Johanna Louisa van Tets (1778-1864). Zij woonden op huis Groeneveld. In de hervormde kerk van Eemnes-Binnen komen wij hun naam nog tegen (Kanselbijbel; avondmaal-zilver).

We vervolgen het verslag:

"Eemnes-Buiten; hier was het lokaal ook goed en het onderwijs van R. de Koning beter dan te Eemnes-Binnen. Dit geldt vooral den leestoon. Het getal der leerlingen bedroeg wel 150, doch ongelukkiglijk werd hier niet voorzien in het onderwijs der armenkinderen. Niemand trok zich die ongelukkigen aan en de gemeente is te arm om in hun onderwijs te voorzien."

Zes jaar later, in 1842, kwam de inmiddels 70-jarige inspecteur opnieuw in Eemnes. Zijn verslag luidde:

"Eemnes-Binnen; de weduwe Huidekoper zorgt hier voortdurend voor het onderwijs der kinderen van behoeftigen. Doch over het onderwijs van G. van

Markenstein was ik niet meer tevreden dan tevoren. Te Eemnes-Buiten daarentegen was ik wederom zeer tevreden over den staat van het onderwijs van N. Koning. Jammer dat de milddadigheid der weduwe Huidecoper zich niet uitstrekt tot dit dorp. Veel armen zijn er van het onderwijs verstoken."

Op kosten van mevrouw Huydecoper was er vlak bij Groeneveld ook een kleuterschool opgericht, waar veel kindertjes uit Baarn en Eemnes-Binnen op school gingen. Als wij daarbij bedenken, dat er zelfs in Hilversum toen geen kleuterschool was.....!

Inspecteur Wijnbeek deed zijn werk tot hij 78 jaar was. Zeer tegen zijn zin werd hij toen eervol ontslagen en op wachtgeld gesteld! Hij had toen de 5000 scholen in heel Nederland bijna allemaal bezocht.

Jan Out.

In onze serie: "Oude Eemnesser....."

vertelt vandaag de alom bekende ex-banketbakker, ex-vechtersbaas, ex-posthouder en nog altijd paardminnende Heer B. de Bruijn zijn levenservaringen. Wat een boeiend verteller. En dan vraagt hij na 1 1/2 uur praten nog of het wel genoeg is om er een verhaaltje van te brouwen!

"Na de lagere schooltijd ben ik eerst als banketbakkersleerling in Hilversum begonnen voor twee kwartjes in de week. Daar heb ik ongeveer een jaar gewerkt en toen ben ik bij een bakker in Blaricum terecht gekomen waar ik al fl. 1,50 in de week ving. Daar heb ik me slechts een paar jaar productief kunnen maken omdat ik in 1939 onder de wapenen moest. Uit dienst gekomen ben ik in een patisserie in 't Baerne beland. Doordat echter in de oorlog de omzet van de banketbakkers achteruit liep, moest ik daar na een jaar of drie alweer weg en kwam bij Van Voorthuizen in Hilversum terecht.

Het bakkersvak heb ik dus in de praktijk geleerd en
188- HKE

in die tijd heb ik ook nog kans gezien om een middenstandsdiploma te halen plus het eerste gedeelte van een bakkersvakdiploma.

In 1943 moesten van de Duitsers alle Nederlandse militairen die in 1940 waren vrijgelaten terug in krijgsgevangenschap. Daar hoorden wij, mijn vrienden Gerrit van 't Klooster, Joop Lamers en mijn persoontje ook bij, maar daar hadden we natuurlijk helemaal geen zin. Daarom zijn we, geholpen door de stichting Vrij Nederland, ondergedoken. Op de dag dat we ons als krijgsgevangenen in Amersfoort moesten melden, vertrokken we wel uit Eemnes maar gingen mooi naar Brabant.

Bep de Bruijn als militair van de Nederlandse Strijdkrachten. Foto uit 1939

Bep de Bruijn (rechts) melkt de koeien in zijn Brabantse onderduikerstijd

Daar zijn Joop en Gerrit ondergedoken in Moergestel en ik kwam op een boerderij in Diessen terecht. Schitterend was het daar. Ze leerden me al het boerenwerk zoals koeien melken, ploegen met twee paarden voor de ploeg, op de ouderwetse manier dus, met een sikkkel koren maaien, alles. De boer had vier prachtige paarden, twee van die dikke Zeeuwse, Bel-sen heten die en twee luxe exemplaren waarop ik heb leren paardrijden. Het was zó leuk daar op de boerderij dat ik dacht, als die oorlog ooit afgelopen is wil ik alles worden behalve weer bakker. Het altijd buiten zijn was zo fantastisch.

In september '44 zijn we daar bevrijd. We hebben ons vrijwillig bij de stoottroepen gemeld, zijn eerst in Eindhoven en daarna in Vught opgeleid door o.a. kapi-tein Westerling. Dat was een hele aparte vent maar wij vonden het een geweldige kerel want hij maakte in korte tijd een rasecht soldaar van je. Als je 's nachts met hem op oefening ging zette hij je ergens af en zei: "Let goed op, want ik overval je." Je was tot het uiterste gespannen doch ondanks dat had hij je toch op een gegeven ogenblik te pakken. Die man kon door het bos sluipen zonder een takje te laten kraken, knap hoor.

Na deze opleiding werden we ingezet langs de Waal. Aan de overkant van de Waal lagen de Duitsers nog en

wat deden die 's nachts? Ze gingen de rivier over en staken boerderijen en dorpen in brand zodat ze daar al die mensen terroriseerden. We hebben wat met ze gevochten!

Vervolgens werden we ingedeeld bij de second British army dat onder leiding stond van Montgomery en gelegerd was in het Reichswald bij Kleef. Zo hebben we de hele opmars meegemaakt. Eerst zijn we in de Paasnacht met amphibivoertuigen bij Emmerich de Rijn overgestoken. Bij Babberich zijn we met een boog Nederland weer binnen gekomen en trokken de hele achterhoek door richting Goor, waar we een paar dagen rust kre-

*Bep de Bruijn als militair bij de stoottroepen.
Foto uit ± 1944*

gen. Dat was notabene de plaats varwaar de moffen de V-eens, de vliegende bommen lanceerden richting Londen, Brussel en de havens van Antwerpen. Vandaaruit hebben we ook de vijand verdreven. Op het laatst was het alleen nog maar die Duitsers achterna hollen, krijgsgevangenen maken, in 't kamp stoppen en maar weer verder gaan. Zo zijn we doorgehield tot een stuk in het noorden van Duitsland. Je hoefde niet eens te vechten want ze gaven zich met bosjes tegelijk over. Nadat dat karwei geklaard was, werden we overgebracht naar Den Bosch waar we werden ingekwartierd. Op een middag gingen we met een stel naar de kantine een biertje drinken en wat daar gebeurde herinner ik me nog als de dag van gisteren. Plotseling holde er een geallieerde militair naar binnen, gooide zijn baret in de lucht terwijl hij riep: "The war is over!" Het werd doodstil.

Even later vertelde hij dat de Duitsers in Wageningen de capitulatie ondertekend hadden. Wat hebben wij een feest gevierd! 10 Mei ben ik naar huis gegaan. De auto waarmee ik thuis gebracht werd stopte voor de deur bij mijn oom Jan, hier tegenover. Ik sprong er af en m'n oom begon toch te huilen! Hij zei: "Ik heb altijd wel gedacht dat je thuis zou komen." In mei '46 kwam ik uit dienst en dacht ja wat nu? Mijn vader, die inmiddels overleden was, was gemeenteontvanger geweest met kantoor aan huis. Bovendien had hij een fietsenwinkel annex werkplaats gehad. Met dat laatste kon ik natuurlijk verder gaan maar dat bracht niet genoeg in 't laadje om van te kunnen leven. Het geluk was evenwel met me. Wim Westerhuis had een poststation in zijn huis in de Kerkstraat, waar hij mee wilde stoppen omdat hij de schoenenzaak/reparaties van zijn vader over kon nemen. De directeur in Baarn had mijn moeder verteld, dat het poststation opgrkrikt zou worden tot hulppostkantoor. Wij hadden het kantoor van vader aan huis dus dat was het helemaal. En zo werd ik na een korte inwerkperiode de nieuwe hulppostkantoorhouder van Eemnes. Ik had een knecht voor de fietsenreparaties; het kantoor was slechts

192- HKE

drie uur per dag open, zodat alles liep als een trein.

Toen kwam echter alles tegelijk. Er werd een middenstandsvereniging opgericht waar ik lid van werd, maar al heel vlug in 't bestuur zat. Burgemeester Kolfschoten kwam bij me: "Bep, Jongerden de commandant van de brandweer gaat weg. Wil jij hem opvolgen?" Daarna meneer pastoor: "Bep, we hebben een nieuwe kerkmeester nodig, wil jij dat doen?" De middenstand vond dat er iemand zitting moest nemen in de gemeenteraad, ook dat kon Bep wel doen. Zo'n 20 jaar heb ik daar in gezeten, ben 9 jaren wethouder geweest, zelfs voordat meneer De Bekker kwam 7 maanden loco-burgemeester. Maar toen ging het ook mooi fout met me, ik werd er echt beroerd van. Ik naar dokter Smit en deze zei: "Ja, er zit een dingetje in je lichaam dat Onze Lieve Heer er eigenlijk niet in had moeten maken. Er zit nl. een zenuwknobbel bij de maag en als je wat overbelast

*Bep de Bruijn als loco-burgemeester van Eemnes.
Gefotografeerd bij de installatie van burge-
meester A. de Bekker in 1965*

Bep de Bruijn en zijn vrouw M. de Bruijn- de Leeuw, gefotografeerd in 1985 toen Bep de Bruijn afscheid nam als beheerder van het Eemnesser postkantoor

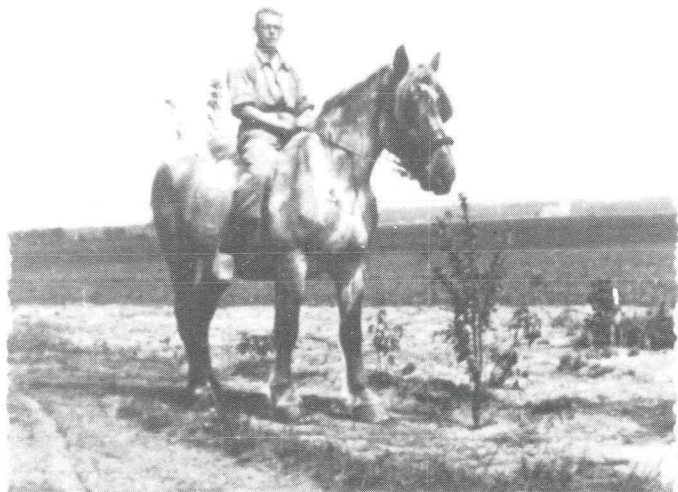
raakt begint dat ding te donderen en krijg je last van je maag. Je moet het maar eens wat rustiger aan gaan doen." Dat liet ik me geen tweemaal zeggen, het enige dat ik bleef was kerkmeester.

Intussen was het postkantoor ook erg veranderd. Eerst was het een zesde klas kantoor maar naarmate Eemnes groeide werd het een vijfde, vierde en derde klas kantoor. Als je nagaat dat ik het eerste jaar een geldomzet had van zeshonderdduizend gulden in het hele jaar en toen ik er mee ophield een omzet van twaalf miljoen! In het begin had ik een postzegelkas, zo noemen ze dat, van tweehonderd gulden, op het einde van vierentwintigduizend. Zo is dat toegenomen."

Pauze, de heer De Bruijn moet even zijn keel smeren!

"Ik heb altijd met plezier gewerkt en dat is belangrijk, want als je met tegenzin je werk doet raak je gefrustreerd. Elke ochtend kroop ik weer met plezier achter mijn loketje. Het leuke van mijn werk vond ik, dat je de hele dag door met verschillende mensen in aanraking kwam, vriendelijke maar ook chagerijnige mensen. Ik ben zelf ook wel eens onvriendelijk geweest tegen zeurpieten hoor en dan merkte ik wel dat ze met de pest in de deur uitgingen. De volgende keer groetten ze met niet en dan bood ik wel gelijk mijn excuses aan. Als je dat doet kan het nooit meer kapot, dat heb ik wel gemerkt. Als je een fout hebt gemaakt en je biedt iemand daarvoor je excuses aan, dan aanvaarden ze dat praktisch allemaal en krijg je een veel betere relatie met elkaar.

Tot slot zal ik nog iets vertellen over mijn grote liefde voor paarden. Als ukkie mocht ik altijd met oom Jan, die bakker was, mee brood venten. Dat deed hij

*Bep de Bruijn te paard in het Brabantse land
in de tijd van de Tweede Wereldoorlog*

nog met paard en wagen en dan mocht ik altijd de hit sturen, prachtig was dat. Later, op mijn onderduikadres leerde ik paardrijden van de zoon des huizes en zo ben ik er helemaal aan verslingerd geraakt. Terug op Eemnes liep ik een keer de deel op bij Anthoni van Klooster. "Hou je van peerde?" vroeg hij op z'n Eemnessers. "Jawel, ik ben er gek op"

"Richardus mijn zôôn ôôk, die gaot zondags altied rieje. Zou je zin hebben om met hem mee te gaon?"

"Nou, dat is niet tegen dovemansoren gezegd." Jaren daarna werd de ruitersvereniging Stad en Lande opgericht en daar zijn we gelijk lid van geworden. Toen ik loco-burgemeester was heb ik ook een tijd op het paard van Rinus van Valkengoed gereden. Dat paard was op een nacht uit het weiland gebroken, de dijk over gestoken en aangereden door een auto. Vreselijk was dat, het was zó erg dat hij afgemaakt moest worden. Na dit tragische ongeval besloot ik om zelf een paard te kopen, dus ik heb al bijna 30 jaar een eigen paard. Het rijden heeft me altijd zó'n plezier gedaan. Het werkt zo ontspannend, want als je problemen hebt en je gaat rijden dan ben je alleen met dat paard bezig. Het klinkt misschien gek, maar je ontvangt zoveel genoeg en troost van zo'n beest, dat je alle sores vergeet. Ja, een paard wordt een echte goede vriend van je. Door dat paardrijden houd ik contact met de mensen, want ik zwerf nog iedere dag door de gemeente. Het is prompt altijd raak, als iemand me aanspreekt gaat m'n paard al stilstaan want dan denkt ie, oh er moet weer even gekletst worden, grappig he? Dat was met Paul Keet ook altijd zo leuk. Zag hij me aankomen dan riep hij: "Ho maar, ho maar," en dan kon ik doen wat ik wilde maar mijn paard stond stil, hij wou niet verder.

De onderscheidingen, ja. De Pauselijke onderscheiding kreeg ik uitgereikt tijdens het diner dat me werd aangeboden ter ere van het feit dat ik 25 jaar kerkmeester was. Dat is de 'Pro Ecclesia et Pontifietsie' of zo iets, wat dat betekent weet ik ook niet.

De eremedaille in goud, verbonden aan de orde van Oranje Nassau, hé hé wat een eind, kreeg ik uitge-

reikt op een vergadering van de middenstandsvereniging. Ik denk dat ik die gekregen heb voor hetgeen ik in de gemeente uitgespookt heb en in de oorlog heb gedaan, zoiets zei burgemeester De Bekker tenminste in zijn speech.

Zo, heb ik nu genoeg verteld? Kun je daar een verhaaltje van maken?"

Het is gelukt meneer De Bruijn.
Hartelijk bedankt.

Henriët Liscaljet.

Wie kent ze nog?

Eemnesser Fanfarecorps "De Eendracht"

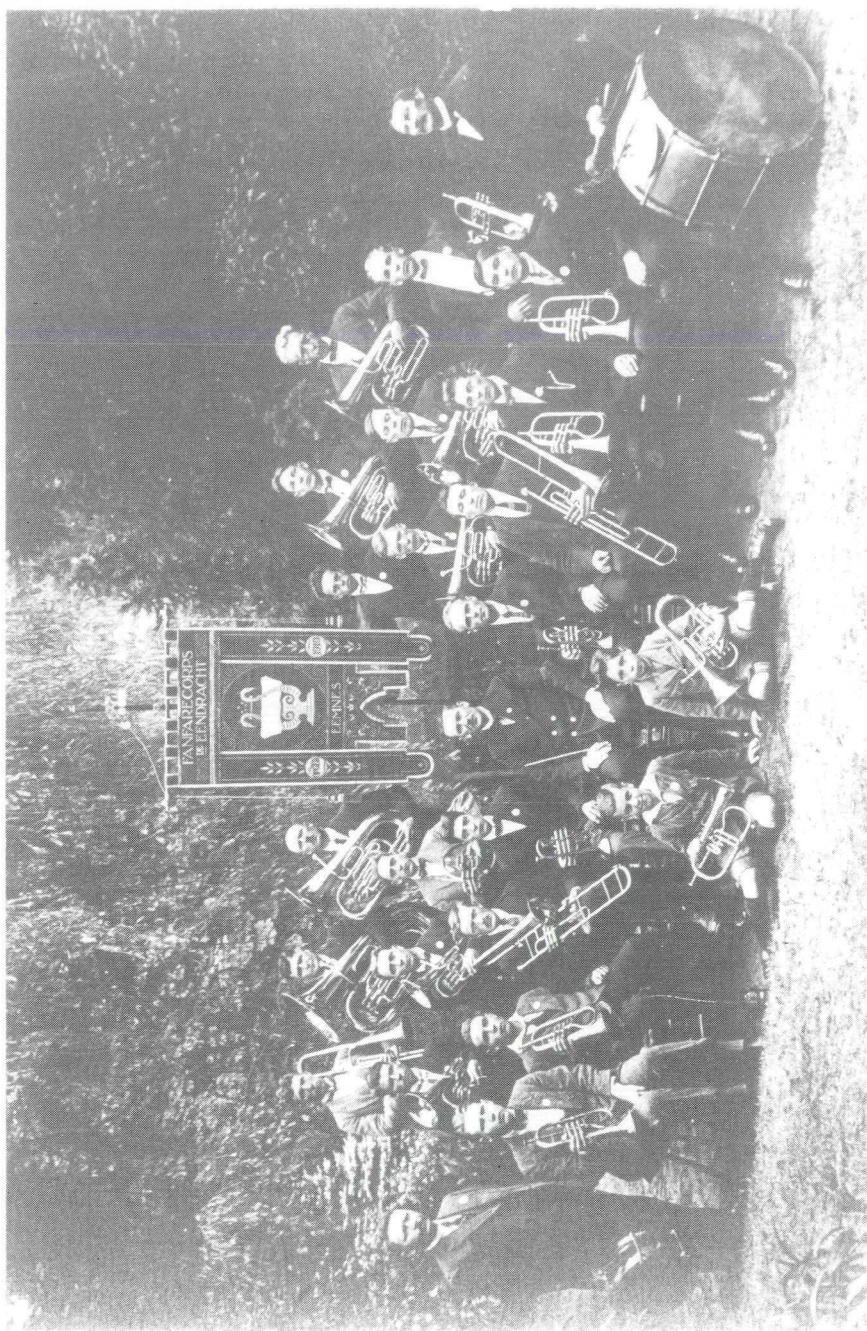
In het laatste kwartaalboekje van het vorig jaar publiceerden wij een fraaie groepsfoto van het vroegere Eemnesser Fanfarecorps "De Eendracht", gemaakt in de Baarnse bossen in de twintiger jaren.

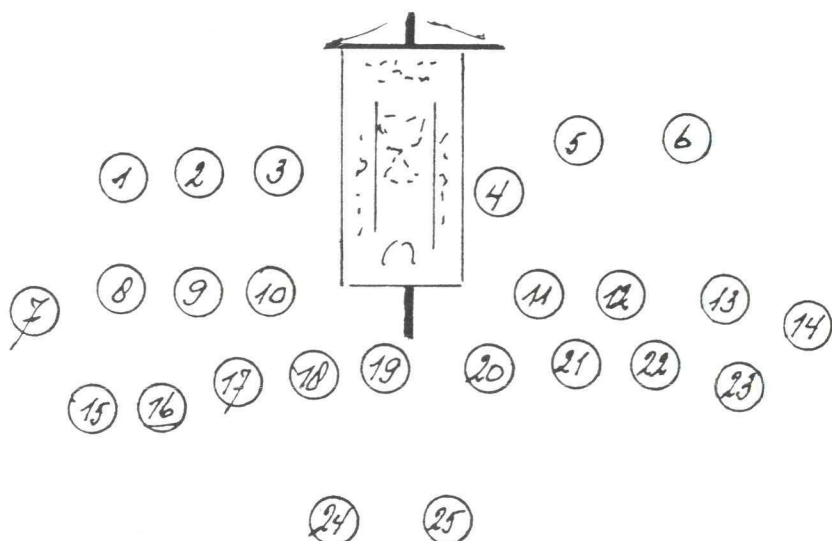
We wisten een aantal namen van de Eemnesser muzikanten op deze foto. De meeste personen konden we echter nog niet thuisbrengen! Op ons verzoek reageerden verschillende personen zodat we nu van bijna alle gefotografeerde personen de naam weten.

We danken vooral de familie Perier uit Blaricum voor de genomen moeite om de puzzel op te lossen.

Wanneer u meer weet over het Fanfarecorps (wanneer is het opgeheven?) en wanneer u nog verbeteringen en aanvullingen van de namen kunt geven, kunt u contact opnemen met

Henk van Hees
Kerkstraat 15
3755 CK Eemnes
02153-89849

- 1) Jaap Mol, 2) Jan Perier, 3) Thijs Koops, 4) Henk v.d. Pol, 5) Gert de Bree, 6) Kees Nagel, 7) Kroon?, 8) Aart Kroeskamp, 9) ?, 10) Wout Hagen, 11) Bep Mol, 12) Rut Koppen, 13) Siem Nagel, 14) Veldhuizen?, 15) Teus Soek, 16) Broer (Cornelis) Kroeskamp, 17) Joop Hagen, 18) Gidius Kroeskamp, 19) Dirigent Mooij, 20) Jan Fokken, 21) Henk van Beek, 22) Gert de Bree, 23) Henk Perier, 24) Tijmen Mooij Jr. 25) Johan Perier

Werkgroepen

Monumenten	B. v. Raaij a.i.	Zaadkorrel 23	86594
Biblio/topografie	W. v. IJken	Everserf 20	89367
Genealogie	H. v. Hees	Kerkstraat 15	89849
Recent Verleden	S. v. Wieren	Pijlenkamp 6	16063
Klederdracht			
Eem-en Gooiland	L. Lankreijer	Aartseveen 94	89198

Contact Gezocht

Kemphanen in de Eemnesser Polder

De weidevogel Kempphaan is helaas geen broedvogel meer van de Eempolders, en dus ook de Eemnesser polder. In het verleden werd er veelvuldig gebaltst op bepaalde plekken in de polders. Dit baltsen wordt gedaan om de hennetjes te lokken; ook dit is verleden tijd geworden.

Nu zoek ik contact met mensen die, op welke wijze dan ook, mij informatie kunnen geven over allerhande zaken betreffende de Kempphaan in de Eempolders. Met "allerhande zaken" bedoel ik o.a. waarnemingen van de vogels op hun baltsplaatsen, waar deze plaatsen lagen, aantallen en dergelijke. Ook krantenknipsels en artikelen zijn van harte welkom.

De kempphaan werd tot na de Tweede Wereldoorlog met strikken gevangen op genoemde baltsplaatsen. Misschien zijn er mensen die zich dat nog herinneren of zelfs mensen die dit "bedrijf" van dichtbij hebben meegemaakt. Ik zou erg graag een zogenaamd vraaggesprek met deze mensen willen hebben, dit om het een en ander "vast" te leggen.

Tevens zoek ik informatie over de inmiddels overleden Baronesse Van Till (gewoond hebbende aan de Raadhuislaan in Eemnes). Dit om het feit dat zij, in het verleden met haar vriendin, de toenmalige koningin Juliana, nogal eens naar de baltsende Kempphaantjes ging kijken. Zijn er nog mensen of familieleden die zich dat herinneren?

Is de naam van de "heerjager" Paine Stricker bekend? Deze ging rond de eeuwwisseling tot 1915 met gezelschap de Eempolders in om op Kemphanen te jagen.

Ook zoek ik nog oud historisch materiaal. Dit in de vorm van publicaties, documenten, verordeningen, proclamaties, wetten en andere ambtelijke stukken. Dit
200- HKE

alles betreffende Kemphanen.

Wie op bovenstaande vragen kan antwoorden of wie er meer van weet, verzoek ik contact met me op te nemen:

Marc van Houten
Dovenetelhof 26,
3742 EH Baarn
02154-15603.

Schenkeningen aan H.K.E.

De Historische Kring Eemnes ontving in de afgelopen periode de volgende schenkingen:

- Een foto uit de 1e Wereldoorlog van Belgische vluchteling ontvangen via
Mevrouw I. Hoogeboom,
Schuttersweg 3,
Hilversum.

- Oude ansichtkaarten en foto's van Eemnes van
J. Perier,
Klaphek 9,
Blaricum.

- Drie oude foto's van
J. Rigter,
Wakkerendijk 126a,
Eemnes.

- Knipsels uit oude tijdschriften betreffende Eemnes van
A. ter Beek,
Verlengde Oostsingel 19,
3751 VN Bunschoten.

- Een aantal oude foto's betreffende Eemnes +
bandopname van
G. van Stoutenburg,
R.v.d. Hamkade 13, Utrecht.

- Karnwip + juk + twee emmertjes van
W. van Hamersveld
Meentweg 5,
Eemnes..

Wij willen al deze personen van harte bedanken omdat ze vertrouwen hebben gesteld in de Historische Kring Eemnes.

Wie doet er mee?
Wie weet er van?

Rubriek waarin staat met welke onderzoeken en projecten onze leden bezig zijn. Iedereen die erin geïnteresseerd is om mee te doen en die kan helpen aan materiaal kan contact opnemen met de desbetreffende personen:

Henk van Hees, Kerkstraat 15, Eemnes, tel. 89849
is bezig met:
- de geschiedenis van het amateurtoneel in Eemnes

Jaap v.d. Woude, Jonneveen 25, Eemnes, tel. 13701
is bezig met:
- de geschiedenis van de RABO-bank Eemnes,
Gevraagd:
o.a. foto's, knipsels uit kranten en ander RABO-materiaal

Bertie van Wijk-Blom, Raadhuislaan 39, Eemnes tel. 14689
Henk van Hees, Kerkstraat 15, Eemnes, tel. 89849
zijn bezig met:
- de familie Frantsen in Eemnes.
Gevraagd:
o.a. familie verhalen, foto's, familie berichten

Jaap Luijf, Reijerserf 5, Eemnes, tel. 13086
is bezig met:
- de familie Luijf in Eemnes.
Gevraagd:
o.a. familie verhalen, foto's, familie berichten.

Wiebe van IJken, Everserf 20, Eemnes, tel. 89367
is bezig met:

- de uitwerking van het armenboek van de gemeente Eemnes (1637-1768)

Wim Fecken, Julianaweg 26, Kortenhoef, tel. 035-60226
is bezig met:

- Eemnes in de Franse tijd (1800-1815)

Livia Lankreijer, Aartseveen 94, Eemnes tel. 89198
is bezig met:

- klederdrachten van Eemnes en omgeving. Wie helpt mee uit te zoeken wat er vroeger in Eemnes aan klederdrachten gedragen werd. We hebben heel mooie inventarisatieformulieren. We zoeken alleen nog een paar mensen erbij om ze in te vullen. Dat kan met de kleding in de hand of aan de hand van oude foto's.

Wie helpt?

Wiebe van IJken, tel. 89367

Bertie van Wijk-Blom, tel. 14689

Henk van Hees, tel. 89849

zijn bezig met:

- het aanleggen van een verzameling bidprentjes van mensen die in Eemnes gewoond hebben. U kunt ons al een plezier doen wanneer u de mogelijkheid biedt om kopietjes te laten maken van uw bidprentjes.

Bep (G.L.) de Boer, Ericaweg 58, Laren, tel. 15732
is bezig met:

- een onderzoek naar Pauselijke zouaven uit de plaatsen Amersfoort, Ankeveen, Achttienhoven, Baarn Blaricum, Breukelen, Bussum, Bunnik, Eemnes, 's-Graveland, Hilversum, Laren NH, Loenen, Maarssen, Maartensdijk, Muiden, Muiderberg, Naarden, Nederhorst den Berg, Nigtevecht, Oud-Loosdrecht, Soest, Soesterberg, Utrecht en Weesp. Gevraagd: verhalen over deze zouaven, fotomateriaal om na te maken, bidprentjes, brieven, dagboeken etc. Alles wordt te leen gevraagd om het te kopieëren.

Leo Lamers, Balistraat 1, 3742 SB Baarn, tel.02154-25657
is bezig met:

- veldwachters en politie-agenten van Eemnes.
Gevraagd namen en verhalen over het werk van deze mensen.

Harry v.d. Voort, Jan van Beierenstraat 8,
1211 HT Hilversum, tel. 035-234065

is bezig met:

- de familie Groen in Eemnes.
Hij zoekt speciaal informatie over huizen en andere
bouwwerken die ontworpen zijn of waar aan gewerkt
is door Bertus Groen, Jan Groen of Jaap Groen.

Leo Lamers, Balistraat 1, 3742 SB Baarn, tel.02154 25657
is bezig met:

- alles wat te maken heeft met paviljoen 'Larenberg'
te Laren NH.

